

V.U. Stefaan Van der Auwera, Waversebaan 66, 3001 Heverlee
Afgiftekantoor 3000 Leuven 1 — P4A9093

PB-PP | B-2/2384
BELGIE(N)-BELGIQUE

Driemaandelijkse

Tijdingen

jaargang 47 nr 4

oktober - december 2016

Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud vzw
Regionale milieu- en natuurvereniging
Waversebaan 66, 3001 Heverlee

HET Doode Bemde NIEUWS

Vogelweelde

Kijkhut de Roerdomp was deze zomer een hot-spot voor vogelkijkers en -fotografen. Dat had alles te maken met de aanwezigheid van woudaap, porseleinhoen en purperreiger. Deze zeldzame soorten lieten zich bovendien zeer gewillig zien. Ook roerdomp werd sporadisch opgemerkt. Waren ze er even niet, dan kon je genieten van andere fraaie soorten zoals zomertaling, grote zilverreiger, ijsvogel, watersnip, dodaars, waterral en krakeend. Een goed teken was de aanwezigheid van zomertaling, woudaap en porseleinhoen vanaf het voorjaar. Een aanwijzing dat ze in de omgeving van de Kliniekvijvers gebroed hebben. Van de laatste twee soorten werden effectief ook juveniele exemplaren gezien.

De voorbije jaren investeerden we veel tijd en middelen in de Kliniekvijvers. Dankzij het Natuurinrichtingsproject konden we de dijken herstellen, verlanding terugdringen en het vervuild slib verwijderen. We zijn ook al enkele winters bezig om de bomen en struiken op de dijken te kappen, een beheer dat we periodiek zullen herhalen. Water- en moerasvogels lijken deze inspanningen te appreciëren. Hopelijk wordt dat de volgende jaren bevestigd.

Gras

Op dit ogenblik beheren we ongeveer 80 ha grasland. Het is elk jaar een hele taak om het beheer ervan rond te krijgen. Om de typische bloemrijke graslanden te herstellen en in stand te houden moet immers jaarlijks gemaaid of begraasd worden. De zomer is daarbij de meest hectische periode. Dan moeten we op relatief korte periode 65 ha maaien. Wanneer het weer dan niet mee wil, wordt het wel een stressvolle bezigheid. Bij te natte omstandigheden kunnen de tractoren de percelen niet op en krijgen we het gras ook niet gedroogd. Dit jaar was zo'n lastige editie. Door het regenweer stond het gras ook veel hoger dan tijdens de zeer droge zomer van 2015. Voor de 2 ha waarvan we het maaisel manueel moeten afvoeren, omdat deze percelen altijd te nat zijn om met een tractor op te rijden, maakt dat een groot verschil. We moesten meer gras afvoeren dat bovendien nog nat en daardoor extra zwaar was. Wanneer een van de percelen dan ook nog eens deels onder water staat, dank u bever, wordt het enthousiasme van de vrijwilligers helemaal op de proef gesteld. Het is nog afwachten of we alle geplande maaiwerken rond krijgen. Behalve de graslanden is er ook nog maaiwerk in onze rietlanden, moeraspercelen en ruigtes, al is een jaarlijkse maaibeurt daar niet noodzakelijk. Daarnaast zijn er ook nog de paden, die meerdere keren per jaar een beurt vragen.

Tijdlingen

(Foto: DVA)

Dit najaar maaien we het perceel Vonckx voor de 70ste keer. Sinds de aankoop in 1982 hebben we het perceel naast de parking in de Reigersstraat jaarlijks consequent twee keer gemaaid. Het resultaat is een van onze botanisch meest waardevolle graslanden.

Gelukkig krijgen we hulp van lokale landbouwers. In ruil voor maaiwerkzaamheden mogen ze het hooi gratis meenemen. Waar de bodem machinaal maaien en afvoeren toelaat en de kwaliteit van het gras voldoende hoog is om te gebruiken als veevoer, proberen we maximaal landbouwers in te schakelen. Ook voor de begrazing doen we beroep op hen. Zij beheren op die manier ongeveer 70 ha. Wat trouwens niet wil zeggen dat we daar geen werk mee hebben. Elk jaar moeten we bij alle landbouwers langsgaan om de administratie in orde te brengen en afspraken te maken. Daar kruipen heel wat avonden in. Ook op het terrein is er nog werk. Wij zorgen voor het plaatsen en onderhouden van het ongeveer 10 km lange raster. Behalve draden herstellen en palen vervangen komt ook daar maaiwerk bij kijken. Het gras onder de draden moet immers kort gehouden worden. Ook de percelen zelf vragen soms nazorg. Op schrale of oneffen percelen laten de opraapwagens vaak nogal wat maaisel achter. Zeker op de botanisch waardevolle stukken moet dat weggehaald worden, wat het nodige hark- en afvoerwerk vereist. Alvast bedankt aan de terreinploeg die tijdens de vakantieperiode blijft doorgaan en aan de vrijwilligers die hun vrije tijd besteden aan het gras in de Doode Bemde. Het resultaat van dat harde werk is volgend voorjaar te zien.

Niko Boone

Purperreiger

Porseleinhoen

(Foto: Pierrette Verlinden – fotoclub Klik Klak)

Succes, Tim!

Na 11 jaar dienst verwisselde ploegbaas Tim Huysegems het werk in de Doode Bemde voor een job als regiomanager bij Intergemeentelijk Opbouwwerk (IGO) Leuven. Tim heeft in die periode mee een grote verandering teweeggebracht in dit natuureservaat. Waar de terreinploeg bij zijn aankomst nog 'hokte' in een voormalig weekendverblijfje aan de Reigersstraat, kon hij mee de verhuis organiseren naar onze nieuwe vaste Doode Bemde werkloods "de Appeljée", de voormalige frigo-ruimten van het appelfabriekje in de Dijlestraat te Sint-Joris-Weert. Samen met Sven Vanderstappen (die ons in mei al verliet) en Frank Leroux (die ons rond de volgende jaarwisseling zal verlaten) heeft hij er mee voor gezorgd dat het beheer van het natuureservaat op een efficiëntere manier werd georganiseerd, waarbij de inzet van steeds meer gespecialiseerd materiaal centraal stond. Uiteraard blijft natuurbeheer hier onontkomelijk een erg zware fysieke belasting. Het resultaat daarvan laat zich zien op het terrein! Bedankt voor de jarenlange geëngageerde inzet voor De Doode Bemde. Het ga je goed in je nieuwe job!

(Foto: Rik Lenaert)

Werkdagen Doode Bemde najaar 2016

Zo, dat hebben we weer gehad: het natste voorjaar ooit, de meeste muggen ooit, de grootste grasproductie en dus het meeste zomerwerk ooit, het laatste zomerkamp in de Smidse in Neerijse ooit, ... Het was dus een zomer vol superlatieven.

Mocht iemand een goed idee hebben voor een zomerkampplaats voor de week van 16 tot en met 23 juli 2017, hem of haar wacht (naar keuze) eeuwige roem, een standbeeld of zijn of haar eigen gewicht in Doode Bemde appelsap! We zijn volop aan het zoeken, maar het lijkt niet eenvoudig te worden. Voorstellen worden ingewacht.

We scherpen ondertussen weer de punten van de hooivorken en machetes, zetten de tanden van de rakels terug recht, smeren de wielen van de karrekes, wassen en sorteren de werkhandschoenen, verzamelen originele recepten voor zondagse soep,... Het nieuwe werkseizoen begint weer.

De Doode Bemde is het werk van een hele groep vrijwilligers. Zij staan in voor het uitbouwen en onderhouden van het natuurgebied. Ook lokale landbouwers helpen hieraan mee. Wil je zelf ook meewerken aan het behoud van dit landschap en de planten en dieren die er van afhankelijk zijn, kom dan naar onze zondagse werkdagen. We werken telkens van 10 uur tot ongeveer 17 uur. Je kan de hele dag meewerken, maar ook wie maar een halve dag of een uur komt, is welkom. Voor wie na 10 uur komt, hangen we wegwijzers naar de locatie waar we aan het werk zijn.

Zondag 9 oktober: Tweede maaibeurt Champetter en Zeggeveld. Afspraak om 10 uur aan de parking op het einde van de Reigersstraat in Sint-Joris-Weert.

Zondag 23 oktober: Tweede maaibeurt Vonckx en omgeving. Afspraak om 10 uur aan de parking op het einde van de Reigersstraat in Sint-Joris-Weert.

Zondag 6 november: Opruimen populierenkruinen in den Toemaat. Afspraak om 10 uur aan de parking op het einde van de Reigersstraat in Sint-Joris-Weert.

Zondag 20 november: Opruimen populierenkruinen in den Toemaat. Afspraak om 10 uur aan de parking op het einde van de Reigersstraat in Sint-Joris-Weert

Zondag 4 december: Opruimen populierenkruinen in den Toemaat. Afspraak om 10 uur aan de parking op het einde van de Reigersstraat in Sint-Joris-Weert

Zondag 18 december: Opruimen populierenkruinen in den Toemaat. Afspraak om 10 uur aan de parking op het einde van de Reigersstraat in Sint-Joris-Weert

Meer info op www.vhm.be of stuur een mailtje naar infocentrum@vhm.be.

Tot dan!

De IJse is de meest levende beek van Vlaams-Brabant

Volgens een nieuw rapport van Natuurpunt is de IJse "de meest levende beek van Vlaams-Brabant" en één van de meest bruisende beken van Vlaanderen.

Dankzij jarenlange investeringen in waterzuivering, beekherstel en natuurgebieden zit er weer meer leven in de Vlaamse beken. Zo komt de ijsvogel voor aan elk van de onderzochte beken en lijkt de weidebeekjuffer, in 1996 nog als 'zeldzaam' genoteerd op de Vlaamse Rode Lijst, aan een flinke terugkeer bezig. De toename van het leven in de beken wordt grotendeels verklaard door de toegenomen zuivering van industrieel en huishoudelijk afvalwater. Toch is er nog heel wat werk aan de winkel. Om naar een nog betere waterkwaliteit te gaan, is het absoluut noodzakelijk dat de landbouw minder meststoffen en pesticiden gebruikt, moet er een verdere uitbouw van de gemeentelijke rioleringsstelsels komen en moet de natuurlijke structuur van de waterlopen hersteld worden.

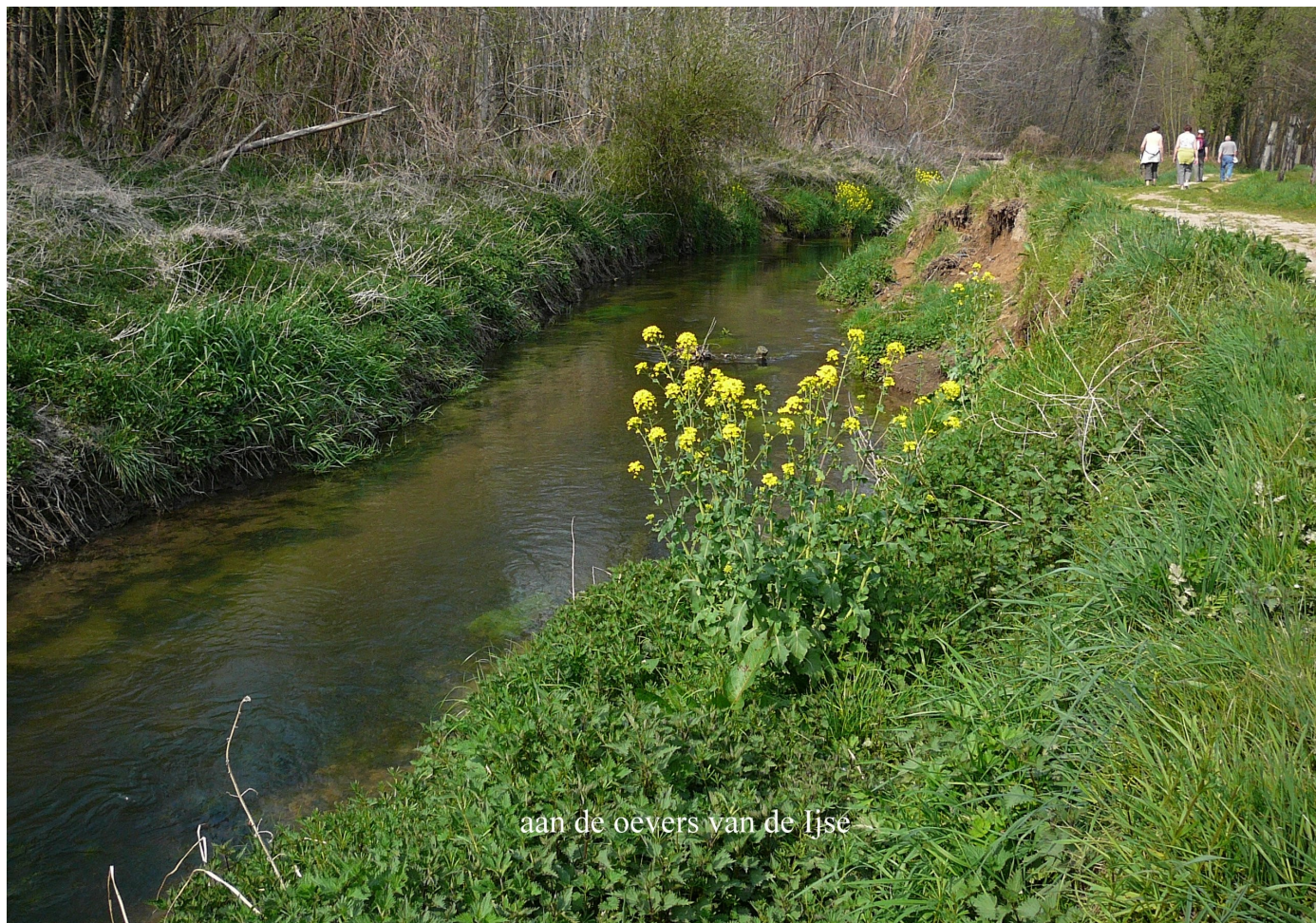
Uit de analyse van de onderzoeksresultaten blijkt dat de beken in de Antwerpse en Limburgse Kempen het meeste leven herbergen. Beken als de Kleine Nete, de Abeek, de Aa en de Rode Loop scoren heel goed. De sterke score van de Kempense beken wordt onder andere verklaard door het hoge ijzergehalte in het water (waardoor het negatieve effect van vervuiling door fosfaten wordt gemilderd), de grote investeringen in waterzuivering, het herstel van de natuurlijke loop van de beken en de aanwezigheid van natuurgebieden langs de oevers. Helaas scoren andere provincies beduidend minder goed. Zo hebben Oost-Vlaanderen (Kalkense Vaart, nr. 13), West-Vlaanderen (de IJzer, nr. 14) en Vlaams-Brabant (de

IJse, nr. 15) slechts één beek in de top 15 van meest bruisende beken in Vlaanderen.

Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud kijkt natuurlijk met veel belangstelling (en enige trots) naar de resultaten van de IJse. Deze beek ontspringt in het Zoniënwoud en mondt na een stevige slingerbeweging door de Druivenstreek uit in de Dijle. De samenvloeiing van IJse en Dijle gebeurt in Neerijse in natuurgebied de Doode Bemde dat beheerd wordt door VHM. Dankzij de smalle vallei en steile flanken is het een gedroomde locatie voor onder andere de ijsvogel en de grote gele kwikstaart. De titel van meest levende beek van Vlaams-Brabant heeft het vooral te danken aan een centrale gewestelijke collector naast de rivier die gebruikt wordt voor de afvoer van huishoudelijk afvalwater in het stroomgebied. De gemeenten zorgen voor de aansluiting van de gezinnen op de gemeentelijke riolen. Al in 1995 werd het stroomopwaartse deel van de IJse gezuiverd tussen Hoeilaart en Overijse-Huldenberg. De waterkwaliteit verbeterde merkkelijk midden 1996 door de aanleg van het ontbrekende stroomafwaartse stuk en de bouw van het waterzuiveringsstation Huldenberg. Gelijktijdig werden lozingen van huishoudelijk afvalwater in de belangrijkste zijbeken, de Nellebeek en Langegracht, gesaneerd.

Meer info over het rapport vind je op www.natuurpunt.be

(bron: Natuurpunt)

aan de oevers van de IJse

Herdenking overleden leden

Op vrijdag 12 augustus organiseerde VHM ter nagedachtenis van de overleden leden en sympathisanten een korte, stille wandeling in het Meerdaalwoud onder leiding van VHM voorzitter Jo Symons. Het werd een mooie herdenking met enkele poëtische teksten waarbij onze gedachten uitgingen naar Gerard Aldering, Marc Adam, Gert Ausloos, Jacques Broekmans, Gery Buyens, Jos Caenberghe, Miel Claessens, Justin De Becker, Urbain De Cocq, Robert De Greef, Marcel Dehennin, Paul Donné, Mathieu Geebelen, Roger en Rosa Geets, Charles Hendrickx, Louis Herremans, Jan Huybens, Karel Huybreghe, Germaine Langendries, Roger Langendries, Maria Lebeer, Theresia Maria (Min) Lindemans, Jan Lorent, Ben Mellaerts, Lucien Mellaerts, Hervé Michels, Joseph Niclaes, Vital Peeters, Peter Philips, Maria Robbeets, Maurice Saelens, Jan Schaerlaekens, Felix Stienlet, Paulina Theys, Gaston Toison, Denis Vandecauter, Marie Vandenberghe, Frans Vandewijngaerden, Jan Vanderbemden, Bertje Vanderborght, Fons Vandersteen, Greta Vanderveken, Maria Van Ermen – Van De Staey, Lore Vercoutere, Paul Wolfs en alle andere overleden leden, familieleden en sympathisanten van VHM.

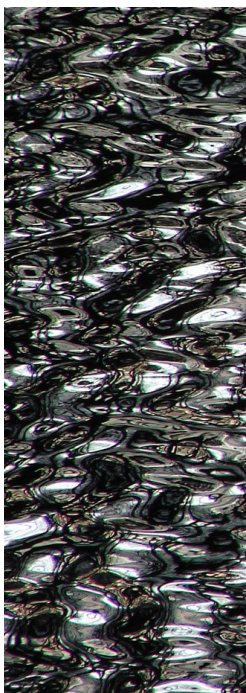

Gedicht van Jacob Broersma, Leuven, 20 augustus 2016

Langerode vijver

Rimpelend zilver,
 deinend op de wind,
 sprekend in taaie groenbeweging.
 Kuifduikers zijn er wel en niet.
 Onbereikbaar,
 in de verre luwte,
 de hemelse witte gratie.
 De adem die in mij woont,
 blaast mij tegemoet.

(Tekening: Piet Van Roy)

Hooikamp in 24 uur

Een dag uit het leven van een kampganger

7 uur

De kerkklok laat zeven slagen horen. Een haan kraait, een hond blaft kort en scherp. Er klinkt gedempt gerommel van borden en bestek in de keuken. De radio staat er zachtjes te spelen en de kampganger draait zich nog 'n keer om in zijn bedje.

7.30 uur

De eerste noten van de wekmuziek worden ingezet. De kampganger trekt een oog open. Enkele planken boven hem kraken vervaarlijk. Een klop op de deur. Een tweede oog opent zich. Twee benen stappen uit bed en twee voeten reppen zich naar de badkamer. Na de ochtendplas schiet de kampganger z'n kleren aan. Even twijfelt hij, een vuile T-shirt of een propere? Schouderophalend trekt hij z'n vuile kloffie aan.

8 uur

De geur van versgezette koffie drijft de kampganger naar de ontbijttafel. Boterhammen met choco van Boerinneke Marino, cornflakes en een kommetje yoghurt verdwijnen achter zijn kiezen. En koffie, veel koffie, met speculaas toe. Langzaam wordt de kampganger wakker.

9 uur

Vele handen brengen alles weer naar de keuken. Vuile afwas gaat de machine in, de hagelslag, de choco en de zelfgemaakte confituur keren terug naar hun vaste plek in de kast. Het overgebleven brood wordt zorgvuldig geteld, ontbijten als een keizer doen ze die kampgangers.

9.15 uur

De zonnecrème wordt bovengehaald, de spullen bij elkaar gezocht en in de versleten rugzakken gepropt. De kampganger doet mee met het spelletje om elkaar zo veel mogelijk voor de voeten te lopen en tracht zijn paar kakigroene laarzen tussen de talloze andere groene Aigle's te spotten. Nu nog ergens z'n fietssleuteltje opvissen ...

9.30 uur

Met het geschuifel van voeten en het geluid van rammelende fietskettingen wordt de fietstocht naar de Doode Bemde aangevat. De niet zo meer blinkende fietswielen spoeden zich door de dreef. De kampganger haalt met diepe teugen adem, de geur van versgemaaid gras prikkelt zijn neus, terwijl de aanblik van de kerselaars en de wind in zijn haren het gelukzalige gevoel nog versterkt. Even remmen voor de bareel en dan holder de bolder door en naast putten en over het mooie knuppelpad naar het perceel van de dag.

10 uur

Geplas van laarzen door water. Kleine kikkertjes springen voor de voeten van de kampgangers weg. De hooivorken en rakels worden ter hand genomen en handen maaïen de muggen uit de lucht, een ritueel dat de hele dag door hardnekkig zal worden volgehouden. De kampganger gaat aan de slag. Daar komt de eerste volgeladen kar al naar de berg gereden. Het is een natte, vol scherp riet en zegge. Modder druïpt van de kar, een geur van verrotting stijgt op. De kampganger heeft liever droger hooi, dat ruikt beter dan het beste parfum ter wereld. Maar zonder blikken of blozen gaat hij aan de slag en laat de hooiberg met elke schep groeien.

11 uur

De temperatuur stijgt. Met een denderend geluid rijdt er een goederentrein voorbij. Hijgend veegt de kampganger het zweet van zijn gezicht en kijkt verlangend naar de koelbox. Hij likt over zijn lippen bij het vooruitzicht van een frisse teug water. Enkele stappen brengen hem naar de schaduwplek. Zipzip de koeltas open en het genot van ijskoud water is zijn deel. Zijn blik glijdt over het veld en vangt de nog op te ruimen rijtjes hooi. Met een opgewekt gevoel gaat hij er weer tegenaan.

12 uur

Met spieren die kraken onder de inspanning trekt de kampganger een karrenvracht hooi naar de berg. Hij steekt het maaisel de berg op en werpt even later met een plof z'n riek in de grond. Schafttijd! Met een iets versnelde pas gaat hij de anderen achterna. De versnellingen van zijn fiets kraken als hij de berg weer op zwoegt. Snel het kleine paadje door, voorbij het steeds maar blaffende hondje, en die warme laarzen en bezwete kousen uit. Aah, wat een zalig gevoel. De stapel stripboeken lonkt en ook op het terras is het aangenaam vertoeven.

13.30 uur

De kampganger wrijft over zijn buik en boert tevreden. Met een volle maag kan hij er straks weer tegen. Hij verzamelt alvast zijn spullen en maakt even een mentale overweging. Stort hij zich op de strips of steekt hij een handje toe bij de afwas?

14 uur

De hooikampparade vertrekt weer naar het reservaat. Zoef zoef, hobbel de bobbel, rammel rammel, remmen en klaar.

14.30 uur

Het schrale kieeeeew van enkele overvliegende buizerds weerklinkt door de lucht. De kampganger knijpt zijn ogen tot spleetjes om ze beter te kunnen zien. De hemel is strakblauw, de zon schijnt in al haar felheid op hem neer. Een paar meter van hem vandaag schuifelt een rosse woelmuis door het gras, op zoek naar beschutting. En in de verte scheren kleurrijke libellen en weidebeekjuffers langs het riet.

15 uur

De hooiberg wordt hoger en hoger met iedere kar die arriveert. De kampganger zwoegt en zweet, maar hij geniet! Laat die spieren zich maar spannen, laat het zweet maar parelen op zijn voorhoofd. Niets kan tegen dit gevoel op. Het buiten zijn, het 'hard labeur' in de natuur, de gesprekjes met de andere kampgangers, het gewaarworden van al je zintuigen, het verwaarlozen van moderne technologieën. Het gevoel iets goed te doen en iets bij te dragen. De kampganger voelt zich in zijn element.

16 uur

De kampganger schuift zijn pet wat beter op zijn hoofd, een schamele bescherming tegen de brandende zon. Daar spot hij Hilde die met een blauwe koeltas het veld komt opgefietst. 'Vieruurtje!', schalt er door de lucht. Iedereen zoekt zich een plekje in de schaduw, de hond schuift gedwee een stukje op. De kampganger smult van de verkoelende watermeloen. Het lijkt wel water in vaste vorm. Het sap vormt een snorretje op zijn bovenlip. De schillen verdwijnen a) met een boog in de hoop of b) netjes in een van de meegebrachte dozen.

17.30 uur

De kampgangers blazen de aftocht. Niet richting kampplaats, maar wel naar de zwembijver. Met opgeheven hoofd baant de kampganger zich een weg door het reservaat. Steeds weer verbaast hij zich over het prachtige geel van de wederik en de haast pluizige paarse kattenstaart. Via een brug die meer in de sloot ligt dan er overheen en een afgewerkte hooiberg die haast monsterlijke proporties heeft aangenomen, komen ze bij de fietsen aan.

18 uur

Bommetje! Een na een springen de andere kampgangers in het water. Benen spartelen en armen klemmen zich om opblaasbare waterdieren. Onze kampganger schiet z'n zwembroek aan en gaat het verfrissende water in. Luchtbelletjes borrelen op. Zalig drijft hij op zijn rug en tuurt naar de wolken. Daarna doet hij mee aan het gevecht om de roeiboot, die naar goede gewoonte wat later tot zinken wordt gebracht.

18.30 uur

Weer helemaal verfrist rijdt de kampganger met de anderen terug naar De Smidse. Daar wacht nog een heerlijke douche en het dekken van de tafel op het terras.

19 uur

De soep wordt geserveerd, alleen nog het geluid van tikkende lepels en borden is te horen. Tijdens het vervolg van de maaltijd praat de kampganger geanimeerd met zijn tafelgenoten. Er hangt een gemoedelijke sfeer. Regelmatig stijgt gelach op van het terras.

20 uur

De laatste afwas verdwijnt in de machine, terwijl de speelkaarten alvast worden bovengehaald. De kampganger ploft met een strip in een van de comfortabele zetels en sluit de wereld even buiten. 'Spelen we geen Moefti?', klinkt het.

22 uur

De kerkklok slaat tien keer. De kampganger rekt zich uit en wrijft in zijn ogen. *Allez* nog een spelletje! Daarna slaapt hij zijn vermoeide leden de trap op richting badkamer, na een kattenwasje wacht zijn bed. Pyjama aan en ... oogjes toe.

23.30 uur

Gezoem van muggen in de kamer. De kampganger worstelt zwetend met zijn lakens. 'Moet nog verder hooien', mompelt hij en hij draait zich om en slaapt weer verder.

Kristien Vermaelen

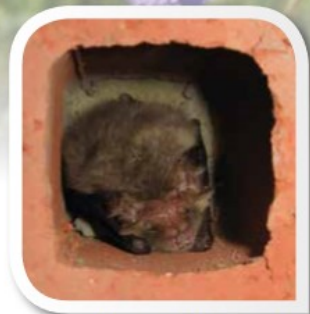

Tijdstip: telkens van 20.00u tot 22u00
Waar: Deelgemeentehuis Heverlee, Waversebaan 66, 3001 Heverlee
Deelnemen is gratis, inschrijven is niet nodig.
Opgelet! Niet langer op woensdag, wel op dinsdag!

Leuke lezingen
WARME WINTERAVONDEN
 Van oktober tot maart in Heverlee

Ook de komende winter houden we je warm met een maandelijkse voordracht over natuur en landschap. En een gewaarschuwd natuurliefhebber is er twee waard: dit jaar niet op woensdag, maar op dinsdagavond! We hebben weer een gevarieerd programma met boeiende sprekers voor je klaargestoomd.

Grasland met Blauwe knoop

Overwinterende grootoorvleermuis in holle baksteen in bunker.

Dinsdag 15 november
Bodemfauna doorgrond: het belang van pissebedden en co

Pallierter De Smet, Universiteit Gent

Bodems zijn van vitaal belang voor elk ecosysteem op aarde. Helaas is onze kennis erover nog maar zeer beperkt. Bodemdieren behoren vaak tot de slechtst onderzochte soortgroepen. Toch blijft dankzij hen de motor van vele ecosystemen draaien en kunnen ze enorm veel vertellen over de toestand van het gebied waarin ze leven. Tijd om ze wat beter te belichten!

De Amerikaanse stierkikker of bruikikker is een invasieve exoot.

Dinsdag 14 februari

Marters en Dassen

Koen Van Den Berge, INBO

Roofdieren zoals marters en dassen hebben altijd al in een speciale relatie tot de mens gestaan. Vanouds werden zij bejaagd en bestreden om reden van (al dan niet vermeende) 'schadelijkheid', waardoor ze zeer zeldzaam werden of zelfs helemaal uitgeroeid raakten. Vandaag genieten zij bescherming, maar soms rijzen alweer klachten over schade, bijvoorbeeld van steenmarters. Vlaanderen neemt, als één van de dichtst bevolkte regio's van Europa, een specifieke plaats in ten aanzien van de 'klassieke problemen' die mensen met roofdieren kunnen ervaren. In dit verhaal zijn dus verschillende belangen en interesses aan de orde. Tijd om hierin enige klaarheid te scheppen.

Dinsdag 18 oktober

Bunkers, ijskelders en vleermuizen

Wim Aertsen en Jan Verroken, Regionaal Landschap Dijleland vzw

Vleermuizen spreken door hun mysterieuze levenswijze tot de verbeelding. Door het verdwijnen van geschikte winter- en zomerverblijfplaatsen komen ze echter steeds meer in de verdrinking. Oude bunkers en ijskelders kunnen echter, mits enkele kleine ingrepen, uitstekende overwinteringsplaatsen zijn. Bovendien krijgen deze erfgoedelementen zo een nieuwe functie, waardoor ze bewaard blijven voor de toekomst. In deze lezing hebben we zowel oog voor het vleermuizen- en het erfgoedverhaal.

Dinsdag 20 december

Exotische planten en dieren in de natuur: vooral een probleem in ons hoofd?

Jens Verwaerde, Natuurpunt CVN

Het woord exoot roept in het natuur- en landschapsbeheer meestal negatieve gedachten op: Amerikaanse vogelkers woekert in onze bossen, stierkikkers vreten inheemse kikkerlarven en watervogels op, Canadese ganzen berokkenen schade aan landbouwgewassen,... Exoten zijn soorten die hier oorspronkelijk niet voorkwamen. Maar wat is oorspronkelijk? Afhankelijk van het kader zijn tamme kastanje of muskusrat wél of geen exoten. En wat is het probleem dan met exoten? Uit deze lezing zal blijken

dat niet zozeer de aanduiding exoot het punt van discussie moet zijn in het natuurbeheer, maar wél of een soort problemen veroorzaakt voor de doelstellingen die je als beheerder hebt.

Dinsdag 14 maart

Verleden en toekomst van Vlaamse biodiversiteit

Tobias Ceulemans

De biodiversiteit in Vlaanderen lijdt onder talrijke negatieve milieuveranderingen: urbanisatie, intensieve landbouw, bodem- en waterverontreiniging, klimaatverandering... Een kwart van de Vlaamse biodiversiteit is bedreigd. Gelukkig worden er de laatste decennia maatregelen genomen om natuur te behouden en te herstellen. Maar kennen we de processen achter deze milieuveranderingen wel goed genoeg? En kunnen we in deze vijandige omgeving eigenlijk wel aan voldoende effectief natuurbehoud doen? Met het Hageland als voorbeeld, bekijken we hoe het Vlaamse landschap de afgelopen eeuwen is veranderd, welke invloed dit had op de biodiversiteit, wat er kan mislopen ondanks of dankzij natuurbeheer en hoe we de overgebleven soortenrijkdom alsnog kunnen behouden voor toekomstige generaties.

Dinsdag 17 januari

Muurvegetaties: groene krassen op oude stenen?

Martin Hermy, KULeuven

Muurplanten horen thuis op oude, verweerde muren. Het zijn de 'krassen' die deze muren een authentiek en oud uiterlijk geven. Bovendien danken veel oude muren en gebouwen hun schoonheid aan de kleurrijke vegetatie erop. De gelige tinten van de Muurbloem bijvoorbeeld geven een gebouw een zuigers en eerbiedwaardig cachet. Nochtans worden muurvegetaties op muren vaak niet geduld; ze zouden slecht zijn voor de stabiliteit van de muur. Horen krassen en antiek dan toch niet samen?

Grijze grootoorvleermuis

De Warme Winteravonden zijn een organisatie van Natuurpunt-CVN, Vrienden van Heverleebos en Meerdalwoud vzw en Regionaal Landschap Dijleland vzw, met de steun van de Stad Leuven en de provincie Vlaams-Brabant.

KIKKERS EN PADDEN

- *Professor Depuydt, in vorige Speurneus heeft u voor ons het verschil tussen amfibieën en reptielen uitgelegd. Kunt u ons nu wat meer vertellen over kikkers en padden?*

De kikker die je bij ons het meest aantreft is de **bruine kikker** (*Rana temporaria*). Dat is een vrij grote kikker, tot 11 cm groot. Het wijfje is wat groter dan het mannetje. Zijn rugkleur is bruin, maar soms neigt dat bruin naar geel. Vrouwtjes zijn soms een beetje roodachtig gekleurd. Bruine kikkers kun je altijd herkennen aan de grote, donkerbruine driehoekige vlek van de neusgaten over het oog naar de bovenzijde van de voorpoten.

- *Wat eten bruine kikkers zoal?*

Goed nieuws voor tuinliefhebbers: bruine kikkers eten hoofdzakelijk insecten (sprinkhanen, spinnen, mieren, kevers...), maar ook wormen, duizendpoten en naaktslakken. Een volwassen kikker hoeft maar twee of drie keer per week te eten, maar jonge kikkers moeten veel vaker eten, want ze moeten nog groeien.

- *Hoeveel eitjes zitten er in een klomp kikkerdril?*

Dat varieert van 700 tot wel 4500 eitjes! Na een kleine twee weken komen de eitjes uit en eind juni, begin juli verlaten de kikkertjes het water. Ze hebben dan vier pootjes en hun 'dikkopstaartje' is weg.

- *Hoe oud kan een bruine kikker worden?*

Ze worden gemakkelijk 10 jaar oud, als ze niet opgegeten worden door reigers of onder de wielen van auto's terechtkomen.

- *En hoe overwinteren zij?*

Bruine kikkers overwinteren meestal in de modderlaag op de bodem van een poel of vijver. Ze ademen dan via hun huid. Na een lange, strenge vorstperiode kun je in je tuinvijver soms dode kikkers vinden. Dat komt omdat zij gestikt zijn in het moerasgas dat wordt gevormd door de afbraak van dode bladeren op de bodem van de vijver. Als de vijver met een laag ijs bedekt is, kan dat giftige moerasgas niet weg en is er niet genoeg zuurstof meer in het water. Dan sterven de amfibieën die in de bodem overwinteren.

Tijdingen

- Er bestaan ook groene kikkers, professor.

Jazeker, de groene kikker (*Rana esculenta*) kan worden onderverdeeld in drie soorten: de poelkikker, de meerkikker en een kruising tussen die twee, de middelste groene kikker. Maar ik ga liever niet op die verschillen in, want dat is een moeilijke zaak. De groene kikker is een stuk groter dan zijn bruine collega: hij kan 10 tot 20 cm lang worden. En ook hier worden de vrouwtjes groter dan de mannetjes. De kleuren kunnen ook erg verschillen, vooral bij de mannetjes: van felgroen tot donker groenbruin. Daardoor is het verschil met de bruine kikker niet altijd onmiddellijk te zien, maar een groene kikker kun je altijd herkennen aan de lichtgroene streep over zijn rug: die streep verandert nooit van kleur. De paringstijd van de groene kikker is een stuk later dan die van de bruine kikker, van mei tot en met juli. Bruine kikkers paren heel vroeg in het voorjaar, in maart en april. Als een mannetje van de groene kikker een vrouwtje heeft gevonden, knijpt hij zich eraan vast en laat haar niet meer los. Vechtende mannetjes proberen elkaars kwaakblazen in te drukken. Als dat gebeurt, verdrinkt de kikker! Soms klampt een kikker zich stevig vast aan een... vis, terwijl hij denkt dat hij een vrouwtje vastheeft!

- Soms hoor je mensen erover klagen dat ze niet kunnen slapen door het gekwaak van kikkers.

Dan gaat het altijd over groene kikkers. Zij kwaken veel luider dan de bruine. Dat kan inderdaad soms storend zijn.

- Wat is het verschil tussen kikkers en padden, professor?

Kikkers hebben een gladde en vochtige huid, maar de huid van padden is droog en er staan wratjes op. Kikkers zijn ook een stuk slanker dan padden, die wat plomper zijn. Kikkers hebben lange achterpoten met zwemvliezen tussen de tenen, waardoor ze veel beter kunnen springen en sneller zwemmen dan padden. Padden kruipen meer dan ze springen. Kikkers leggen hun eitjes in klompen (kikkerdril), maar padden leggen hun eitjes in lange rijen, snoeren.

- Hoe oud kan een pad worden?

Eigenlijk heel oud, tot wel 36 jaar!

- Soms wordt verteld dat je wratten kunt krijgen als je een pad hebt opgepakt. Zijn padden dan giftig, professor?

Dat je wratten kunt krijgen van een pad is

Activiteiten

OKTOBER 2016

Zondag 9 oktober om 14.30 uur
Cupido in Meerdaalwoud o.l.v. Paul Van Bruysteghem

Samenkomen: Parking Sint-Joris-Weertstraat (op de Naamsesteenweg richting Namen onmiddellijk links na de houten voetgangersbrug)

Deze wandeling gaat voornamelijk over de liefde tussen mensen, dieren en planten, alles doorspekt met een vleugje humor en verhaaltjes. We leren hoe de natuur een voorbeeld is voor de mens of hoe de mens zijn gedragingen en wetten heeft geleerd uit de natuur. We vertellen over de boer (Fille en Fina), over de Kelten (die ergens rond de Tomberg geleefd hebben), over een soort maanlandschap en over vampieren (bestaan die echt?). Zijn er bomen die mekaar graag zien? Waar komt haasje over vandaan? Om eventueel te stoppen met de liefde onder de konijnen, in de Grote Konijnenpijp natuurlijk. Het wordt een rustige, geen lange wandeling. We gaan langs de Tomberg, Prosperdreef, door de Grote Konijnenpijp en zo terug naar de parking.

Zondag 9 oktober vanaf 10 uur
Werkdag Doode Bemde

Samenkomen: parking op het einde van de Reigersstraat in Sint-Joris-Weert

Tweede maaibeurt Champetter en Zeggeveld. Meer info: zie elders in deze Tijdingen.

Vrijdag 14 oktober – zondag 16 oktober
Groot Bushcraftweekend in Meerdaalwoud

Organisatie: Natuurpunt CVN en Bushcraft Belgium

Samenkomen: De Kluis, De Kluis 1 in Sint-Joris-Weert

Droom je ervan om langere tijd in de natuur te kunnen leven? Doe dan mee aan het Groot Bushcraftweekend in Meerdaalwoud. Er zijn tal van workshops gepland: van het koken op een kampvuur, eetbare natuur, een permacultuur workshop, het leren omgaan met snijgereedschap tot het maken van touw uit brandnetels. Ook kinderen komen aan hun trekken met popcorn maken op een kampvuur en het knutselen met natuurlijke materialen. Om iets terug te doen voor de natuur kan je je uitleven tijdens beheerwerken in Meerdaalwoud. Meer info (kostprijs,...) en inschrijven op www.cvn.natuurpunt.be

Zondag 16 oktober om 14.30 uur

Dag van de Trage Weg: Zeven-Tuinenwandeling
o.l.v. Yvette Toison

Samenkomen: Moeraseik op de Grote Markt in Leuven
In Leuven moet je al goed zoeken om parkjes te vinden waar geen studenten rondlopen, maar ze bestaan! Zo is er de Museumtuin en wat verder de Erasmustuin. Midden in het rustige groen staat hier het administratieve hart van de faculteit Letteren. Tuin Dewalque is een klein, ingesloten park aan de A. Nobelstraat. En de voormalige sigarenfabriek van Vander Elst werd omgetoverd tot het woon- en werkcentrum 'Zeven Tuinen'. Rustige en groene doorsteekjes maken het voor voetgangers mogelijk om zich op een snelle en veilige manier binnen de stad te verplaatsen.

Zondag 16 oktober om 14.30 uur

Arboretum Heverleebos o.l.v. Louis De Smet

Samenkomen: parking arboretum, Naamsesteenweg (ter hoogte van de kruising met de E40 Brussel-Luik) in Heverlee

Het arboretum van Heverleebos is eerder klein maar telt toch een 300-tal boom- en struiksoorten, zowel inlandse als uitheemse. In het najaar komen we genieten van de herfstkleuren en van het vernieuwde landschap. We besteden ook aandacht aan de kenmerken van de meest opvallende soorten. Als de tijd het toelaat maken we nog een korte wandeling in het omliggende bos.

Deelnemingsvoorwaarden :

VHM-leden nemen gratis deel aan de ledenactiviteiten.

Alleen als het speciaal vermeld is, betalen leden bijvoorbeeld reiskosten. In voorkomend geval betalen niet-leden meer dan leden.

Niet-VHM-leden betalen per activiteit € 1 per volwassene bij de start van de activiteit.

Hebt u nog vragen of wenst u nog meer informatie : contacteer ons infocentrum : 016/23 05 58 of infocentrum@vhm.be

Dinsdag 18 oktober om 20 uur

Warme winteravond: Bunkers, ijskelders en vleermuizen door Wim Aertsen en Jan Verroken, Regionaal Landschap Dijleland zvw
Samenkomen: Deelgemeentehuis Heverlee, Waversebaan 66, 3001 Heverlee

Vleermuizen spreken door hun mysterieuze levenswijze tot de verbeelding. Door het verdwijnen van geschikte winter- en zomerverblijfplaatsen komen ze echter steeds meer in de verdrukking. Oude bunkers en ijskelders kunnen echter, mits enkele kleine ingrepen, uitstekende overwinteringsplaatsen zijn. Bovendien krijgen deze erfgoedelementen zo een nieuwe functie, waardoor ze bewaard blijven voor de toekomst. In deze lezing hebben we oog voor zowel het vleermuizen- als het erfgoedverhaal.

Zondag 23 oktober om 14.30 uur

De Kesselberg o.l.v. Renilde Van de Moer
Samenkomen: bovenaan de Koningsstraat in Kessel-Lo (aan de hut met banken en infopaneel)

Van op het plateau hebben we een weids uitzicht over de stad, we bezoeken de geologische groeve en genieten van de herfst op deze Leuvense getuigenheuvel. Houd er rekening mee dat het parcours niet kinderwagenvriendelijk is en dat bij nat weer de hellingen op sommige plaatsen modderig en glad kunnen zijn. Fietsers hoeven de helling van 15% niet op, er is een fietsrek aan het begin van de klim in de Bergstraat.

Zondag 23 oktober vanaf 10 uur

Werkdag Doode Bemde

Samenkomen: parking op het einde van de Reigersstraat in Sint-Joris-Weert

Tweede maaibeurt Vonckx en omgeving. Meer info: zie elders in deze Tijdingen.

Maandag 24 oktober om 14.30 uur

Seniorenwandeling arboretum Heverleebos o.l.v. Louis De Smet

Samenkomen: Parking arboretum, Naamsesteenweg (ter hoogte van de kruising met de E40 Brussel-Luik) in Heverlee

Het arboretum van Heverleebos is eerder klein maar telt toch een 300-tal boom- en struiksoorten, zowel inlandse als uitheemse. In het najaar komen we genieten van de herfstkleuren en van het vernieuwde landschap. We besteden ook aandacht aan de kenmerken van de meest opvallende soorten. Als de tijd het toelaat maken we nog een korte wandeling in het omliggende bos.

Zaterdag 29 oktober vanaf 11.30 uur (wandelingen om 14.30 uur)

Kitango

Samenkomen: Zaal Pavo, J. Vandenbemptlaan 2 in Heverlee

Een familie-solidariteitsdag ten voordele van het Kitango project met op het programma onder andere een wandeling voor volwassenen in het Arenbergpark o.l.v. Jo Symons en een kindervandeling o.l.v. Gonda Huybens in het nabijgelegen Kasteel van Arenberg (vertelwandeling over het kasteellevens op maat van de kinderen). Beide wandelingen vertrekken om 14.30 uur aan zaal Pavo. Voor meer info: zie elders in deze Tijdingen.

Zondag 30 oktober om 14 uur

De Dijle van Waver tot Werchter: rond het Zegbroek in Tremelo o.l.v. Danny Schoovaerts, conservator van het gebied

Samenkomen: Pater Damiaanmuseum, Pater Damiaanstraat 37 in Tremelo-Ninde

Het Zegbroek is een verlande Demer-meander met hooilanden, akkers, elzenbroekbossen en trilvenen, waarvan we er één bezoeken. Langs de Dijle richting Werchter zien we nog een akkerlandschap. Op onze terugweg naar Ninde volgen we de Laak en passeren we o.a. het Schippeke, een historische plaats aan de achterkant van het kasteeldomein van de familie Fonteyn. De Laakvallei is een mozaïek van hooilandjes, waterpartijen, kleine akkers en spontaan gegroeide bosjes. Bij regenweer of een nat najaar zijn laarzen ten zeerste aangeraden.

NOVEMBER

Zondag 6 november om 14 uur

Vierseizoenenwandeling: de Tomberg o.l.v. Hugo Dehennin

Samenkomen: Parking Weertsedreef – Naamsesteenweg (rechts in richting van Namen, net voorbij de houten voetgangersbrug) Als deze kleine parking volzet is, kan je je auto wel kwijt op de parking aan de overkant van de Naamsesteenweg langs de Sint-Joris-Weertstraat.

Voor de vierde keer dit jaar wandelen we op en rond de Tomberg. Deze tijd van het jaar is het bos op zijn mooist: de betoverende herfstkleuren, de paddenstoelen en zwammen, de natuur die langzaam tot de winter in-keert... Hier en daar kan het parcours wat modderig zijn. Kinderen die graag stappen (zo'n 7 km) mogen ook mee, evenals aangelijnde honden.

Zondag 6 november vanaf 10 uur

Werkdag Doode Bemde

Samenkomen: parking op het einde van de Reigersstraat in Sint-Joris-Weert

Opruimen populierenkruinen in den Toemaat. Meer info: zie elders in deze Tijdingen.

Vrijdag 11 november van 10 uur tot 17.30 uur

Over heuvel en onder heuvel: de ronde van Bertem o.l.v. Germaine Heeren en Roel Verbeeke

Samenkomen: We vertrekken **om 10 uur** op het Gemeenteplein van Bertem, dat is voor wie van Leuven komt links van de Tervuursesteenweg (je kan daar met bus 316 of 616 geraken). **Rond de middag** genieten we van onze picknick (zelf mee te brengen) in café Trullekeshoeve, Dorpstraat 470 in Leefdaal. Aan dat café vertrekken we **om 13.30 uur** voor de tweede helft van de tocht (en ook daar geraak je met bus 316 of 616, halte "Veiling"). Je kan dus zowel een halve als een hele dag meewandelen (en je kan met de bus pendelen tussen de verschillende plekken van afspraak).

We wandelen ongeveer 22 km in een grote kring door en rond Bertem. We maken kennis met een bijzonder mooi, gevarieerd landschap. 's Ochtends bevinden we ons ten zuiden van de Tervuursesteenweg, ondermeer op het plateau tussen Dijle en Voer. Daar genieten we van weidse vergezichten, die -als eenmaal de zon door de nevelen priemt- baden in een poëtisch licht. Diepe holle wegen brengen ons van de ene vallei naar de andere. Na de middag stappen we ten noorden van de Tervuursesteenweg tussen akkers en door bossen in herfststooi. Wanneer we op het einde van dag de Koeheide bereiken, zijn we bijna terug op ons vertrekpunt. Bij een vorige wandeling registreerde de GPS van één van de deelnemers een route op en neer lopend tussen 25m en 95m hoogte.

Zondag 13 november om 14 uur

Aert Van Beethovenwandeling o.l.v. Ana Costa en Germaine Heeren

Samenkomen: tegenover het Witloofmuseum, Leuvensesteenweg 22, 1910 Kampenhout
Er is parkeergelegenheid. Bushalte: Kampenhout Sas.
Afstand: ongeveer 7km // 2 uur

In de 16e eeuw woonde Aert van Beethoven in Kampenhout waar hij landbouwer was. Hij wist natuurlijk niet dat zijn naam enkele eeuwen later beroemd zou worden... Het "Aert van Beethovenpad" is een bewegwijzerde streek- en natuurwandeling op verharde en onverharde wegen op vlak terrein.

Dinsdag 15 november om 20 uur

Warme winteravond: Bodemfauna doorgrond: het belang van pissebedden en co door Pallieter De Smet, Universiteit Gent

Samenkomen: Deelgemeentehuis Heverlee, Waversebaan 66, 3001 Heverlee

Bodems zijn van vitaal belang voor elk ecosysteem op aarde. Helaas is onze kennis erover nog maar zeer beperkt. Bodemdieren behoren vaak tot de slechtst onderzochte soortgroepen. Toch blijft dankzij hen de motor van vele

ecosystemen draaien en kunnen ze enorm veel vertellen over de toestand van het gebied waarin ze leven. Tijd om ze wat beter te belichten!

Zondag 20 november om 14 uur
Van Huldenberg naar de Koningsberg (Overijse) o.l.v. Jan Aerts

Samenkomen: Gemeentehuis Huldenberg, Gemeenteplein, 3040 Huldenberg.

Afstand: ongeveer 7,8 km // max. 3 uur

Via een lange holle weg klimmen we naar het plateau van Terlanenveld met uitzicht op de zendmasten van Waver. Vervolgens dalen we via een brede holle weg af naar de IJse-vijvers in Overijse. Aan de overzijde van de IJse lopen we een eindje rond de Koningsberg heen en kunnen we genieten van het golvend landschap. Een stijgend pad in het bos en een korte tocht door het open veld brengen ons terug naar de kerk van Huldenberg, die we onderweg al een paar keer vanuit de hoogte gezien hebben.

Zondag 20 november vanaf 10 uur

Werkdag Doode Bemde

Samenkomen: parking op het einde van de Reigersstraat in Sint-Joris-Weert

Opruimen populierenkruinen in den Toemaat. Meer info: zie elders in deze Tijdingen.

Zondag 27 november om 14 uur

De Dijle van Waver tot Werchter: Antitankgracht o.l.v.

Luc Bijens

Samenkomen: Hansbrugweg ter hoogte van de Oude Hansbrug in Haacht/Keerbergen

Afstand: ongeveer 4 km.

De Antitankgracht is een natuurreservaat waar de kamsalamander zich thuis voelt. We wandelen langs de Dijle, de Antitankgracht, de Zomerdijk en via de Dijle keren we terug naar ons beginpunt. Onderweg bezoeken we o.a. een gerenoveerde bunker en de site van het kasteel van Roost.

Maandag 28 november om 14 uur

Seniorenwandeling Margijsbos o.l.v. Ernst Gülcher

Samenkomen: Parking aan de watermolen en het kasteel van Loonbeek aan de N253 Sint-Jansbergsesteenweg, 3040 Huldenberg (Loonbeek)

Dit wordt een mooie en niet moeilijke winterwandeling op smalle paadjes en holle wegen rondom de twee kastelen (landhuizen) in dit privé-domein op de oever van de IJse. In deze tijd van het jaar genieten we volop van het heldere zonlicht dat door de bomen kan schijnen, maar ook van de paddenstoelen en de mossen. Het kan natuurlijk ook regenen en eventueel zelfs vriezen. Je zorgt dus best voor aanangepaste kleding en schoeisel. We kijken naar de meanders van de rivier, staan stil bij het standbeeld dat niet van Charlepoegne is, bestijgen het plateau van Ottenburg met de weidse vergezichten en dalen af door een spectaculaire holle weg om dan langs de rivier terug aan het vertrekpunt te komen.

DECEMBER

Zondag 4 december om 14 uur

IJse en Ganzeman o.l.v. Jan Aerts

Samenkomen: Kasteel van Neerijse, Kapelweg 6, 3040 Neerijse

Afstand: ongeveer 6,8 km // 2,5 uur.

Met zicht op het Lindenhof en de 2 torens van de Sint-Pieter- en Pauluskerk, lopen we door een dreef met Japanse kerselaars naar de IJse. We volgen de IJse-meanders tot in Loonbeek en klimmen daarna via een holle weg naar het Duisburgs plateau. Door een golvend landschap met akkers en weiden dalen we af naar de Ganzemanstraat. Een klimmend pad naast een oude zandgroeve brengt ons terug op het plateau waar we even halt houden bij een veldkapel. Op onze terugweg naar het kasteel van Neerijse passeren we ook nog de kapel O.L.Vrouw ten Pui.

Zondag 4 december vanaf 10 uur

Werkdag Doode Bemde

Samenkomen: parking op het einde van de Reigersstraat in Sint-Joris-Weert

Opruimen populierenkruinen in den Toemaat. Meer info: zie elders in deze Tijdingen.

Zondag 11 december om 14 uur

Stadsnatuurwandeling: Naar de Kartuis o.l.v. Yvette

Toison

Samenkomen: Sint-Jacobsplein, in het parkje bij de kerk

Afstand: ongeveer 4 km // 2 uur.

Vanaf de Warande, zoals echte Leuvenaars het Sint-Jacobsplein noemen, wandelen we richting Kapucijnenvoer naar de Kruidtuin. Deze groene oase in de stad is sinds begin 19de eeuw de oudste kruidtuin van de Nederlanden. Langs een groen buurtparkje en de opengelegde Voer bereiken we het Mariapark en het vroegere Kartuizerklooster. Nu is het domein eigendom van de KU Leuven. In de komende jaren zullen er verbouwingswerken gebeuren. Verder gaat het naar de E. Remyvest, een sprekend voorbeeld van de 19de eeuwse promenades. De brede groene strook aan de vesten bevordert de biodiversiteit in de stad. Bergaf wandelen we nu door het Groefplein, een recent buurtparkje te midden van nieuwe appartementen. Tenslotte passeren we enkele oude Leuvense gangetjes met oude arbeiderswoningen. Deze gangetjes worden geherwaardeerd, krijgen vrolijke kleuren en baden in het groen. Jonge mensen wonen hier graag. Af en toe een lichte klim, sportieve schoenen, honden aan de leiband, niet toegankelijk voor rolstoelen.

Zondag 18 december om 14 uur

Consciencewandeling Lubbeek o.l.v. Marc Artois

Samenkomen: nieuwe begraafplaats Lubbeek op de Bollenberg te Lubbeek. (Naast containerpark en gemeentelijke werkplaats; Bollenberg 86 – 3210 Lubbeek). Bereikbaar met bus Lijn 3.

Afstand: ongeveer 7 km.

Onze wandeling loopt door enkele van de mooiste holle wegen van Lubbeek: ooit toegegroeid en jarenlang onbruikbaar, maar terug opgeruimd en toegankelijk gemaakt in de zomer van 1985. 'Consciencewandeling' omdat deze tocht door het Hagelands landschap begint met het Consciencepad, ingehuldigd op 5 september 1981, 150 jaar na de tiendaagse veldtocht van Belgen tegen Hollandse invasietroepen. De gekende Vlaamse romanschrijver Hendrik Conscience (1812-1883), de man die zijn volk leerde lezen, nam hier als 19-jarige vrijwilliger aan deel. Volgens de volksoverlevering overnachtte en vocht het legerkorps van Conscience in de holle weg die we volgen. We laten ons tijdens deze wandeling dan ook leiden door deze schrijver en zijn levendige en kleurrijke beschrijvingen van het Hageland en zijn bevolking. We maken kennis met de hoogste heuvelrug van het Hageland en genieten van uitgebreide panorama's: 't Borren straetje naer de Hoyberg, de Grote Waterstraat of 'Oude baan van Geldenaken', Ledigheid en andere.

Als de tijd het ons toelaat maken we nog een ommetje langs de 'Ommedommestraat', via 'de Hel' en 'Aardebrug', 'Tichelberg' en 'Lammerhof' naar ons vertrekpunt. Het Hageland op zijn best.

Zondag 18 december vanaf 10 uur

Werkdag Doode Bemde

Samenkomen: parking op het einde van de Reigersstraat in Sint-Joris-Weert

Opruimen populierenkruinen in den Toemaat. Meer info: zie elders in deze Tijdingen.

Dinsdag 20 december om 20 uur

Warme winteravond: Exotische planten en dieren in de natuur: vooral een probleem in ons hoofd? door Jens Verwaerde, Natuurpunt CVN

Samenkomen: Deelgemeentehuis Heverlee, Waversebaan 66, 3001 Heverlee

Het woord "exoot" roept in het natuur- en landschapsbeheer meestal negatieve gedachten op: Amerikaanse vogelkers woekert in onze bossen, stierkikkers vreten inheemse kikkerlarven en watervogels op, Canadese ganzen berokkenen schade aan landbouwgewassen, ... Exoten zijn soorten die hier oorspronkelijk niet voorkwamen. Maar wat is "oorspronkelijk"? Afhankelijk van het kader zijn tamme kastanje of muskusrat wél of geen exoten. En wat is het probleem dan met exoten? Uit deze lezing zal blijken dat niet zozeer de aanduiding "exoot" het punt van discussie moet zijn in het natuurbeheer, maar wél of een soort problemen veroorzaakt voor de doelstellingen die je als beheerder hebt.

Maandag 26 december om 14 uur

Seniorenwandeling: Rond de Tomberg o.l.v. Hugo Dehennin

Samenkomen: parking nabij kruising Naamsesteenweg - Weertsedreef (op de Naamsesteenweg richting Namen onmiddellijk na de houten voetgangersbrug rechts). Als de parking volzet is, kan je ook aan de andere kant van de Naamsesteenweg parkeren.

Afstand: ongeveer 3 km, 2 uur

De Tomberg is het op één na hoogste punt van Meerdaalwoud. Er werden sporen van bewoning uit het steentijdperk gevonden en enkele honderden jaren geleden werd er recht gesproken. Maar een 'tumulus' is het niet. Die vinden we wel terug in de onmiddellijke omgeving. En ook nog een aantal andere interessante historische getuigen uit ons verleden. Af en toe moet er wat geklommen worden, maar op deze tweede Kerstdag doen we het rustig aan en vergeten we niet te genieten van de winterse natuur! Niet toegankelijk voor rolstoelen en buggy's.

Zaterdag 31 december om 14 uur
Sylvesterwandeling o.l.v. Maria Renders
Samenkomen: Parking Brembergcentrum, Bremberg 1, Haasrode

Op 31 december genieten we van onze jaarlijkse boswandeling als rustpunt in de drukke eindejaarsdagen. Meerdaalwoud bekoort ons in alle seizoenen maar de winter heeft toch iets speciaal. Kom mee genieten! Rond 16.30 uur zijn we terug aan de Bremberg. Goede stapschoenen zijn onontbeerlijk.

JANUARI

Vrijdag 6 januari van 13.30 uur tot 15.30 uur
Voorstelling educatief project "Een beek om te koesteren" voor kinderen en kleinkinderen van VHM-leden tussen 5 en 12 jaar.

Samenkomen: Infocentrum, Deelgemeentehuis, Waversebaan 66, 3001 Heverlee
Inschrijven voor 2 januari via infocentrum@vhm.be of 016/23 05 58

Vrijdag 6 januari om 20 uur
Voorstelling educatief project "Een beek om te koesteren" en **nieuwjaarsreceptie** voor statutaire leden, natuurgidsen en leden VHM.

Samenkomen: Infocentrum, Deelgemeentehuis, Waversebaan 66, 3001 Heverlee
Inschrijven voor 2 januari via infocentrum@vhm.be of 016/23 05 58

Zaterdag 7 januari om 20 uur
Driekoningenvandeling o.l.v. Marc Artois
Samenkomen: St.-Hilariuskerk, Dorpsstraat 20b in Bierbeek

Afstand: ongeveer 7 km // 2,5 uur
Kom en wandel mee met Suskewiet, Pitjevogel en Schrobberbeek, drie arme schooiers uit het Neteland. Wij gaan, net als zij, voor enkele uurtjes op stap: onder een sterrenhemel, de natuur, het veld en het bos in. Wij laten ons onderweg enkele malen afglijden naar ons geliefde Vlaanderen van rond 1923, toen Felix Timmermans de "Driekoningentriplek" schreef.

Zondag 8 januari om 14 uur
Bosrandwandeling o.l.v. Luc Dekeyser
Samenkomen: Parking Brise-Tout, St.-Joris-Weertstraat, Bierbeek

Bij de ecologische en recreatieve waardebeoordeling van bossen speelt de aanwezigheid van een gevarieerde bosrand een voorname rol. Deze overgangszone naar het bos kan een belangrijke habitat zijn voor talrijke dier- en plantensoorten maar ook de bosgebruiker vindt er zijn gading. Deze derde verkenning gaat langs de zuid-oostelijke bosrand van het Meerdaalwoud. Vanaf de parking Brise-Tout, genieten we er van mooie vergezichten en gave bosranden. Bij het terugkeren maken we halte aan de monumentale eik Brichet.

Zondag 15 januari om 14 uur
Vierseizoenenwandeling: De Doode Bemde in de winter o.l.v. Heidi Bertels & Germaine Heeren
Samenkomen: parking op het einde van de Reigersstraat in Sint-Joris-Weert
Openbaar vervoer: bus 337 - Halte "Heide"
Afstand: ongeveer 6 km

We wandelen door de Doode Bemde of de vallei van het "verloren land" ten zuiden van Leuven. Deze gronden waren weinig bruikbaar voor landbouw wegens hun drassige aspect en de regelmatige overstrooming van het gebied door de meanderende Dijle. Het is een natuurreservaat van ongeveer 240 ha groot en het pad leidt ons langs schilderachtige landschappen en bijzondere natuurwaarden. Als je er meer over wil te weten komen, wandel met ons mee doorheen de vier jaargetijden. De wandelingen vinden plaats op vier zondagen: zo 15 januari, 16 april, 16 juli en

15 oktober 2017. Deze wandeling is de eerste in de reeks en we hopen alvast op een wit wintertapijt. Zorg voor goede waterdichte stapschoenen en bij regenweer laarzen en aangepaste kledij. Niet toegankelijk voor rolstoelen of buggy's.

Dinsdag 17 januari om 20 uur
Warme Winteravond: Muurvegetaties: groene krassen op oude stenen? door Martin Hermy, KULeuven
Samenkomen: Deelgemeentehuis Heverlee, Waversebaan 66, 3001 Heverlee

Muurplanten horen thuis op oude, verweerde muren. Het zijn de 'krassen' die deze muren een authentiek en oud uiterlijk geven. Bovendien danken veel oude muren en gebouwen hun schoonheid aan de kleurrijke vegetatie erop. De gelige tinten van de muurbloem bijvoorbeeld geven een gebouw een zuiders en eerbiedwaardig cachet. Nochtans worden muurvegetaties op muren vaak niet geduld; ze zouden slecht zijn voor de stabiliteit van de muur. Horen krassen en antiek dan toch niet samen?

Zondag 22 januari om 14 uur
Plateau van Nicaise o.l.v. Ernst Gülcher
Samenkomen: Parking Lidl, Chaussée de Louvain 31, 1320 Hamme-Mille (Beauvechain)

Afstand: ongeveer 7 km
We nemen een kijkje op het Plateau van Nicaise dat hoog boven het dorp ligt en waar vijfduizend jaar geleden onze voorouders woonden, werkten en er ook begraven werden. Hun grafheuvels zijn er nog altijd. In deze tijd van het jaar kan je er veel van zien, misschien zelfs de resten van de wal rond de nederzetting, en maximaal genieten van het mooiste deel van het Meerdaalwoud in winterstemming, dat wil zeggen met veel zon (maar ook wel vorst of regen) en met een overdaad aan mossen en zwammen. Het klooster van de Heilige Nicasius dat zijn naam gaf aan het plateau is al wel zo'n zes eeuwen geleden afgebroken maar buiten het bos worden de landerijen nog altijd bewerkt door de nijvere boer. We dalen af naar de Warandeloop, bezoeken misschien nog een bijzondere boom en passeren ook nog even langs de Warandevijver. Het geheel van deze wandeling is best wel avontuurlijk naar Vlaamse normen dus zorg voor goede watervaste schoenen met profiel. Kinderen mogen natuurlijk mee maar buggy's laat je best thuis. Honden zijn welkom aan de lijn.

Zondag 29 januari om 14 uur
Landschapswandeling: de Ruwaalvallei o.l.v. Yvette Toison
Samenkomen: Hoek Stationsstraat/Korbeekse Kerkstraat in Korbeek-Dijle

Openbaar vervoer: Lijn 395, groene halte 'Hollestraat' (Leuven-Overijse)
Afstand: ongeveer 7,5 km (licht klimmend) // 2,5 uur.
In Korbeek-Dijle mondt de korte Ruwaalbeek uit in de Dijle. Korbeek komt van het Germaanse woord "kurtabaki", wat korte beek betekent. Rondom de Bartholomeuskerk staan een paar fraaie dorpswoningen uit de 18de eeuw, o.a. het Brouwershuis. We passeren onderweg ook enkele oude hoevegebouwen. Boven op het plateau kijkt de hertogelijke 'Bredeweg' uit over Dijle- en Voervallei. Met wat geluk stappen we door een feeëriek sneeuwlandschap. De skyline van Leuven tekent zich aan de horizon af. Helaas verschijnen steeds meer torengebouwen in de stad.

Het licht golvend landschap is diep ingesneden door enkele holle wegen. Daardoor wordt de leemlaag zichtbaar, die tijdens de laatste ijstijd door de overheersende noordenwind werd afgezet. Solitaire bomen, graften en ruigten onderbreken de eentonigheid van het open landschap. Vanaf de bron volgen we Ruwaal tot aan zijn monding in de Dijle. In de vallei passeren we het 'Speelgoed', het vroegere kasteel van de heren van Korbeek. De Dijle kronkelt zich in bochten door de groene (of witte) beemden. Stevige wandelschoenen aanbevolen. Niet toegankelijk voor rolstoelen of buggy's.

Maandag 30 januari om 14 uur
Seniorenwandeling: Bosrandwandeling o.l.v. Luc Dekeyser
Samenkomen: Parking Brise-Tout, St.-Joris-Weertstraat, Bierbeek

Bij de ecologische en recreatieve waardebeoordeling van bossen speelt de aanwezigheid van een gevarieerde bosrand een voorname rol. Deze overgangszone naar het bos kan een belangrijke habitat zijn voor talrijke dier- en plantensoorten maar ook de bosgebruiker vindt er zijn gading. Deze derde verkenning gaat langs de zuid - oostelijke bosrand van het Meerdaalwoud. Vanaf de parking Brise-Tout, genieten we er van mooie vergezichten en gave bosranden. Bij het terugkeren maken we halte aan de monumentale Eik Brichet.

onzin; die verhalen zijn ontstaan in de middeleeuwen, toen men padden als 'duivelse' dieren beschouwde. Denk maar aan de tekeningen van heksen met padden als huisdier... Padden hebben een ruwe huid, die overdekt is met wratten. Uit die wratten kan wel een licht brandende vloeistof komen, maar dat doet alleen pijn als die vloeistof in contact komt met slijmvliezen. Als je een pad hebt vastgenomen, ga dan zeker niet in je ogen wrijven, want dat zal eventjes pijn doen. Dus: altijd goed je handen wassen als je een pad hebt opgepakt.

- Welke soorten padden leven er bij ons?

Naast de gewone pad en de rugstreepad, die vrij algemeen zijn, hebben wij de geelbuikvuurpad, de knoflookpad en de vroedmeesterpad.

Rugstreepad

Geelbuikvuurpad

Knoflookpad

Tijdingen

- *De vroedmeesterpad is een koestersoort van provincie Vlaams-Brabant in Bertem, Huldenberg, Overijse en Sint-Genesius-Rode. Waarom eigenlijk?*

Wel, de vroedmeesterpad is er als soort in Vlaanderen de laatste jaren sterk op achteruitgegaan. Er komen nog wel enkele populaties voor in onze streken, onder andere in het Meerdaalwoud. De boswachters hebben daar voor hen poeltjes aangelegd. Maar de vroedmeesterpad blijft toch een zeldzaam dier.

- *Wat betekent die naam 'vroedmeesterpad' eigenlijk?*

Het woordje 'vroedmeester' doet een beetje denken aan 'vroedvrouw', een vrouw die een andere vrouw helpt bevallen. Bij de vroedmeesterpadden zijn het de mannetjes die voor de broedzorg instaan! Deze pad legt haar eitjes niet vrij in het water, zoals andere padden en kikkers, maar het mannetje draagt de eitjes gedurende hun hele ontwikkeling op het lichaam en rond de achterpoten. Als het mannetje op het land is, maakt het de eitjes geregeld

(Foto: Natura2000.be)

vochtig met het water van een poel of de dauw van het gras. Na een drietal weken worden de eistrengen dan afgezet in een poel en enkele uren later komen de larven uit het ei.

- *Hebben de jaarlijkse paddenoverzetacties succes?*

Padden en kikkers hebben de gewoonte als volwassen dieren terug te keren naar de plek waar zijzelf uit het ei zijn gekomen. (Het heeft dus geen zin om ergens een pad of een kikker te vangen en in je tuin los te laten, - ze zullen vroeg of laat wegtrekken). Als hun traject een weg met autoverkeer kruist, is er een probleem: ze kunnen met vele onder de wielen van auto's terechtkomen. Om dit probleem wat te verhelpen organiseren Natuurpunt, Hyla... ieder jaar paddenoverzetacties. Meestal worden op plekken waar de padden gewoonlijk oversteken, de zijkanalen van de weg afgezet met doeken van een halve meter hoog. De padden kunnen daar niet over en vallen in emmers. Vrijwilligers maken die emmers dan leeg op plaatsen waar geen verkeer kan komen en onze padden en kikkers zijn gered!

Dit jaar werden in Bierbeek 763 gewone padden overgezet, in Leuven 331, in Oud-Heverlee 4327 en in Overijse 2639. In Vlaams-Brabant werden in totaal 13562 gewone padden overgezet en ook nog heel wat kikkers, salamanders... Er werden dus duizenden van die heel nuttige dieren van de dood gered!

- *En waarover gaan we het de volgende keer hebben, professor?*

Over salamanders, hagedissen en ... slangen!

Dank u wel, professor!

Hugo Dehennin

KLIMAATWERF '1001 bomen'

Een selectie van genomineerde 'Koesterbomen' in Leuven

Alle genomineerde 'Koesterbomen' worden gepubliceerd op onze website: www.vhm.be

Fille uit Wezemaal nomineert deze platanen naast het oude gemeentehuis van Heverlee.

De gewone plataan of *Platanus acerifolia* is een snelgroeiende kruising van de oosterse en de westerse plataan. De boom wordt dikwijls aangeplant voor schaduw en om zijn sierwaarde in straten en op pleinen. Opvallend is de afschilferende schors. Fille heeft één vierde eeuw in de schaduw van deze platanen gewerkt in de bibliotheek van Heverlee.

Pieter uit Bierbeek nomineert deze merkwaardige esdoorn op het Philipspleintje aan de Geldenaaksevest in Heverlee. *Acer pseudoplatanus* of gewone esdoorn is een loofboom uit Midden- en Zuid-Europa, reeds lang ingeburgerd bij ons. Alle esdoorns hebben een soort gevleugelde vruchten, die twee aan twee bij elkaar zitten (helikoptertjes). Pieter herinnert zich de vele speelmomenten op het Philipspleintje. Opvallend zijn de vier grote takken. Waarschijnlijk is de boom vroeger gekandelaard, d.w.z. geknot in de vorm van een kandelaar.

Ann uit Kessel-Io nomineert deze grote paardenkastanje op het Vredeplein in Kessel-Io.

Aesculus of paardenkastanje behoort tot een heel andere familie dan tamme kastanje en komt voornamelijk voor op het noordelijk halfrond. De witbloeiende *Aesculus hippocastanum* heeft handvormige samengestelde bladeren. Helaas heeft de soort af te rekenen met de paardenkastanjemineermot, waardoor vroegtijdig bladval optreedt en de boom verzwakt. Gelukkig brengt de groendienst een feromonerval aan in de boom om de motjes in de val te lokken. Ann zegt dat het een heel bijzondere boom is. Volgens haar werd er ooit een loot ingeplant van een andere kastanje. In het voorjaar bloeit hij in twee kleuren, roze en wit. Ann zag nooit eerder zo'n boom en hoopt dat hij daar nog lang blijft staan.

Boswachter Marc uit Heverlee nomineert deze fladderiep in Egenhovenbos. *Ulmus laevis* behoort tot de iepenfamilie en komt van nature voor in Europa. De boom kan goed tegen periodieke hoge waterstanden, wat hem ten goede komt in het vochtige Egenhovenbos.

Marc schrijft: "Een iep is een zeldzame verschijning. De fladderiep is vrij resistent aan de iepenziekte. In heel Heverleebos en Egenhovenbos weet ik er maar één staan. De iep was vroeger de eik van de arme mens. In oude kasten vind je nog veel iepenhout terug. Het hout heeft een tekening die ietwat aan de eik met zijn 'spiegels' doet denken."

Yvette Toison

Alternatieven voor Koning Auto

Met meer dan 5 miljoen geregistreerde personenwagens is het niet verwonderlijk dat we alsmear vaker in de file staan. De wegen slibben dicht, de CO₂-uitstoot en concentratie fijn stof verhogen en onze zenuwen worden getart. Help het klimaat een stap vooruit en laat die wagen wat vaker aan de kant. Met onze tips kun je meteen de baan op!

De benenwagen

Wellicht het oudste vervoermiddel ter wereld is de benenwagen. **Te voet** geraak je ook overal, maar natuurlijk neemt het meer tijd in beslag. Een snelle boodschap om de hoek of een bezoekje aan bakker of slager kan je gerust al wandelend doen. Wie bovendien zin heeft om de kleinste paadjes in zijn wijk te ontdekken, moet maar even op de website www.wandelknooppunt.be kijken. Hier stel je zelf je eigen wandeling samen op één van de 32 knooppuntennetwerken in Vlaanderen. Je kunt de kaart (en de app) ook gebruiken om allerlei smalle wegjes in je buurt te bewandelen. Wie weet snij je zo wel een heel stuk af. Je komt gegarandeerd langs mooie plekjes.

Neem het openbaar vervoer

België heeft een uitgebreid openbaar vervoernetwerk. **Bussen, treinen, (pre)metro's en trams**, de meeste bestemmingen zijn gemakkelijk met het openbaar vervoer te bereiken. Via onderstaande sites kun je gemakkelijk de reis naar je bestemming uitstippelen. En ligt de bushalte of het treinstation niet vlakbij je bestemming? Dan is een korte wandeling of de aanschaf van een plooi-fiets misschien wel de oplossing! www.delijn.be - www.mivb.be - www.nmbs.be - www.infotec.be

Allemaal de fiets op!

Wie zijn auto laat staan voor de **fiets** kan enorm veel op zijn CO₂-uitstoot besparen. Surf eens naar de fietscalculator op de website van Fiets en Werk. Door elke dag naar mijn werk te fietsen zorg ik zelf bijvoorbeeld voor 549 kg minder CO₂ per jaar, da's al een goed begin niet? Toch een fanatieke autoliefhebber? Begin dan klein: neem voor korte afstanden de fiets en bouw langzaam op. Zo went je lichaam langzaam aan de extra inspanning. Zorg er bovendien voor dat je fiets goed onderhouden is, dan gaat het trappen eens zo gemakkelijk. En ook een goede regenjas en -broek zijn in het regenachtige België helaas onontbeerlijk. www.fietsenwerk.be - www.fietsersbond.be

Enkele grote steden bieden ook **huurfietsen** aan: Brussel heeft zijn Villo!, Antwerpen haar Velo en in Namen is er Libia Velo. Daarnaast kun je in wel 47 stations een praktische Bluebike huren. Een abonnement kost slechts 10 euro per jaar en een fiets ontlend doe je voor een prikje. Je hoeft hem zelfs niet naar het station waar je 'm ontleende terug te brengen, dit mag naar eender welk station dat Bluebikes aanbiedt in zijn fietspunt. <http://nl.villo.be> - www.velo-antwerpen.be - www.libiavelo.be - www.blue-bike.be

Fietscalculator

Voordeel op de Fiets*

* Berekend op jaarbasis

Voor langere afstanden zijn **elektrische fietsen** een optie, of een **plooi-fiets** die je zonder extra moeite mee op de trein en op de bus kan nemen. E-bikes zijn meestal iets duurder in aankoop, maar ze hebben een motortje waardoor je max. 25 km/u, de meer geavanceerde modellen zelfs 45 km/u, kan rijden. De accu laad je eenvoudig op via netstroom. Niet volledig CO₂-neutraal dus, maar toch een pak minder belastend dan een auto.

Alternatieven op vier wielen

Voor wie toch zo verknocht is aan zijn auto, hoeft niet per se zelf een wagen aan te schaffen. Er zijn verschillende milieuvriendelijkere alternatieven.

Elektrische wagens: Auto's die enkel op elektriciteit rijden zijn in opmars. Fabrikant Tesla is de grote koploper, maar ook andere merken brengen elektrische modellen op de markt. Peugeot heeft de schattige iOn, Renault de compacte stadswagen ZOE, ... Hun aankoopprijs ligt nog steeds erg hoog, maar daar komt in de toekomst wellicht verandering in. Sinds kort kun je op verschillende locaties ook snellaadpunten vinden, waardoor de batterij sneller oplaadt en je je minder zorgen moet maken over de autonomie van zo'n elektrische vierwieler.

www.egear.be - www.oplaadpunten.org

Carpoolen is waarschijnlijk al zo oud als de straat. Mensen rijden samen naar hun bestemming en besparen zo op brandstof maar ook op CO₂-uitstoot. Handig zijn de diverse carpoolparkings vlakbij opritten van autosnelwegen. Op carpool.be vind je hiervan een

(Foto: Renault)

overzicht en je vindt er ook een 'autopartner' voor regelmatige of eenmalige ritten. Blablacar verbindt volgens zijn website dan weer 'bestuurders met vrije zitplaatsen met passagiers op zoek naar een rit'.

www.carpool.be - www.nl.blablacar.be

Bij **autodelen** maken meerdere personen om beurt gebruik van één (of meer) wagen(s). Het gaat uit van het eenvoudig principe dat de wagen wordt gebruikt wanneer hij nodig is, zo kan er dus door verschillende personen mee gereden worden. Het meest bekende systeem is Cambio. Dit autodeelsysteem beschikt over ongeveer 750 wagens die op vaste parkings staan opgesteld. In Leuven alleen zijn er net geen 20 van zulke parkings! Autopia is dan weer het steunpunt voor particulier autodelen, zo staat een auto die je niet vaak nodig hebt, ook niet in de weg.

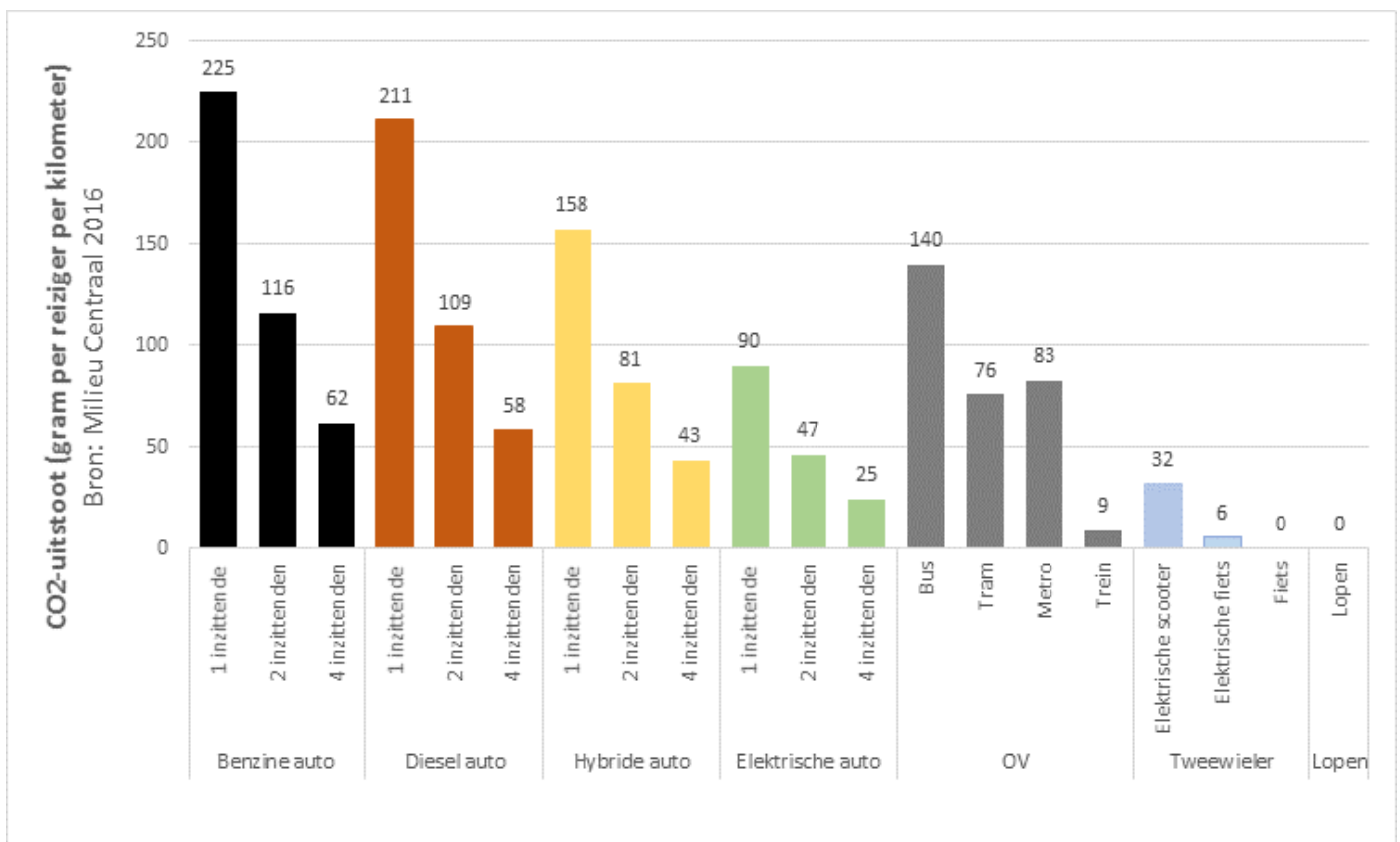
www.cambio.be - www.autodelen.net - www.taxistop.be

Vervoersopties genoeg dus om de auto wat vaker aan de kant te laten staan. En dan hebben we het nog niet over rolschaatsen, steps, bakfietsen of velomobiles gehad ☺.

Kristien Vermaelen

(Foto's: Kristien Vermaelen, Rafael Delaedt)

(www.milieucentraal.nl)

FOTOVERSLAG: AUTOVRIJE ZONDAG LEUVEN

ZONDAG 28 AUGUSTUS 2016

Op zondag 28 augustus was VHM met een infostand aanwezig op de Autovrije Zondag in Leuven. Het was weer een geweldig drukke dag aan onze stand. Wat een succes! Heel veel dank aan het toffe team geëngageerde vrijwilligers die een handje kwamen helpen en natuurlijk ook aan alle mensen die even passeerden voor wat info of om deel te nemen aan onze quiz 'Dieren in de stad'.

(Foto's: Jos Lorent, kristien Vermaelen)

BIJT IN JE VRIJE TIJD

Natuurwandeling met natuurgids Yvette Toison
(Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud vzw)

vrijdag 21 oktober van 10 uur tot 12 uur
vrijdag 28 oktober van 14 uur tot 16 uur

vertrek: ingang kasteel van Arenberg Heverlee, Kantineplein
openbaar vervoer vanaf station Leuven: Bus 2 (Campus) en 616 (www.delijn.be)

inschrijven: www.bijtinleuven.be

deelname is gratis

maximum 20 deelnemers (volwassenen) / maximum 15 deelnemers (jongeren)

"Bijt in je vrije tijd" is een initiatief van de dienst diversiteit en gelijke kansen van de stad Leuven, dat je laat kennismaken met verschillende Leuvense sportclubs en culturele organisaties. Tijdens de activiteiten wordt er Nederlands gepraat, dus je krijgt ook de kans om samen met andere deelnemers de taal te oefenen. Tijdens deze wandeling van 4 km ontdek je stukjes natuur net buiten de stad. Je leert over bomen van hier en bomen van elders. Misschien wipt een eekhoortje een boom in. Vogels zoeken voedsel in bomen. Wandel mee en geniet van de mooie herfstkleuren in park en bos.

TER BRONNEN, TORFBROEK EN LIST ZONDAG 24 JULI 2016

Op zondag 24 juli gidste natuurgids Jan Aerts ons eerst door het natuurreservaat Torfbroek. Opstijgend kwelwater zorgt er voor een variatie aan kalkminnende en zeldzame planten in de graslanden en de laagveenmoerassen. Vervolgens trokken we naar Ter Bronnen dat een vergelijkbare plantengroei heeft met o.a. orchideeën en parnassia. We genoten van de unieke flora.

(Foto's: Ugo Magnus)

Verslag wandeling "Rond het kasteel van Horst" op zondag 10 juli o.l.v. Marc Artois

23 wandelaars, stralende zon, kleine ijsvogelvlinders, tientallen bruine kikkertjes, veldleeuwerik, muskuskaasjeskruid, weideklokjes, mierenleeuw, prachtige uitzichten over het mooie Hageland (tot de windmolens in Diest => "is dat niet verder?" ontglipte bij iemand) met onder andere de Guldendelle die haar naam niet gestolen heeft, ... een lekker Horstbierdje nadien en nog lang napraten met 12 enthousiaste deelnemers op een zonovergoten terras ... meer moet dat niet zijn

Marc Artois

**OPEN MONUMENTENDAG
DOE-MARKT
ABDIJ VAN PARK - HEVERLEE
ZONDAG 11 SEPTEMBER 2016**

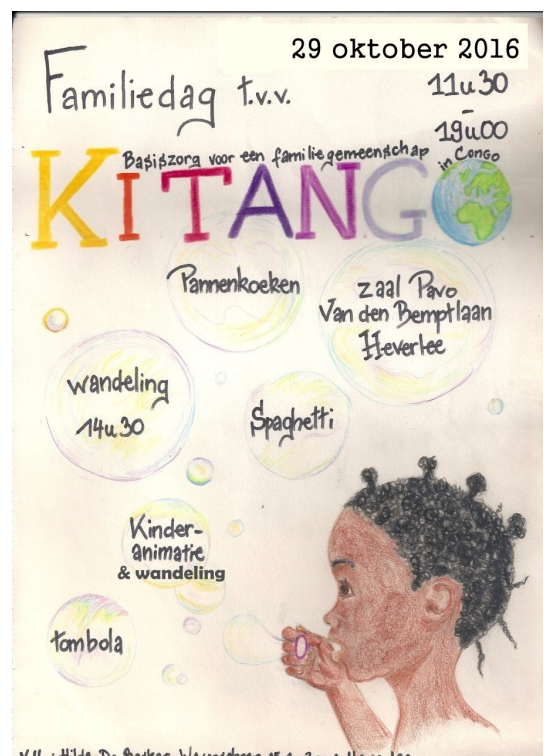
 **VRIENDEN VAN
HEVERLEEBOS EN
MEERDAALWOUD vzw**
www.vhm.be

KITANGO

**Zaterdag 29 oktober vanaf 11.30 uur
(wandelingen om 14.30 uur)**

Zaal Pavo, J. Vandenbemptlaan 2 in Heverlee

Een familie-solidariteitsdag ten voordele van het Kitango project. De naam Kitango komt uit het Kiluba, de taal van de Luba, die gesproken wordt in een deel van de provincie Katanga in Congo. Het betekent "gemeenschap" en "samen". Kitango is ook de naam van een solidariteitsgroep van Belgische gezinnen die zich inzetten voor een leefgemeenschap in de stad Lubumbashi in Congo. Ze hopen voldoende middelen bij elkaar te krijgen om naast de algemene basiszorg ook zaken te realiseren zoals alle weeskinderen naar school laten gaan en een huis bouwen waarin een aantal families kunnen wonen. De opbrengst van de familiedag zal dan vooral gaan naar de installatie van sanitaire voorzieningen en elektriciteit. Wat staat er op het programma? Spaghetti, pannenkoeken, dessertenbuffet, winkeltje met artisanale producten, (kinder)tombola (altijd prijs) en twee wandelingen: een wandeling voor volwassenen in het Arenbergpark o.l.v. Jo Symons en een kindervandeling o.l.v. Gonda Huybens in het nabijgelegen Kasteel van Arenberg (vertelwandeling over het kasteellevens op maat van de kinderen). Beide wandelingen vertrekken om 14.30 uur aan zaal Pavo. Iedereen van harte welkom!

JNM kamp in de Doode Bemde

juli 2016

De ecologie van paddenstoelen

Paddenstoelen zijn mysterieuze organismen. Ze komen voor onder alle mogelijke vormen en kleuren. De verbeelding en verwondering die paddenstoelen bij mensen oproepen, schemert al door in hun naam. Ze komen vooral te voorschijn als de dagen korten en de groene natuur verandert in een kleurig herfstpalet. In dit artikel wil ik het graag hebben over de rol die paddenstoelen vervullen in de natuur.

Grote oranje bekerzwam, saprofiet

Eigenlijk moet ik al onmiddellijk de titel rechtzetten: in een titel klinkt 'paddenstoelen' beter dan 'schimmels'.

De paddenstoelen zijn de vruchtlichamen, het zichtbare gedeelte van de zwam. Het minder zichtbare deel van de zwam zijn de zwamdraden die samen de zwamvlok (mycelium) genoemd worden en die groeien in een substraat. Dit kan de bodem zijn, de strooisellaag in het bos, dood hout, levend hout of zelfs insecten of andere dieren.

Zwammen vormen samen met de gisten (meestal eencellige) het rijk van de schimmels (fungi). Schimmels zijn organismen waarvan de cellen een celkern hebben, maar geen chlorofyl (bladgroen). Ze doen dus niet aan fotosynthese. Het zijn heterotrofen: ze zijn voor hun voeding afhankelijk van andere organismen en dit zowel voor bouwstoffen (mineralen, aminozuren) als voor brandstoffen (suikers). Net door dit feit hebben ze hun ecologische betekenis.

Ten aanzien van je omgeving kan je drie houdingen aannemen: meewerken, tegenwerken of neutraal. Deze houdingen vinden we ook bij schimmels terug. De meewerkers noemen we de symbionten, de tegenwerkers de parasieten, en de neutralen de saprophyten.

De saprophyten zijn de zuivere reducenten onder de schimmels. Uitsluitend dood materiaal afbreken tot terug opneembaar materiaal is hun taak in de natuur.

Gewone zwavelkop

Al wat leeft is te verdelen in opbouwers (de groene planten, wieren en algen), en afbrekers (dieren, schimmels, amoeben, en de bacteriën). De reducenten zijn nodig, om chaos te vermijden en niet in het minst omdat de grondstoffen beperkt zijn en dus dienen gerecupereerd te worden. Bijvoorbeeld: Het leven op aarde is volledig gericht op koolstof in de organische verbindingen, terwijl koolstof een element is dat op aarde maar 0,099% van de materie uitmaakt (Wikipedia, koolstofkringloop). Leven is niet mogelijk zonder kringlopen waarbij de elementen vrijgegeven en terug opgenomen worden. Dit geldt niet alleen voor koolstof, maar ook voor zwavel, stikstof, magnesium, fosfor enz.

Groene anijstrechtterzwam

Houterige planten hebben in hun celwand naast cellulose ook nog lignine of houtstof. Dit is een complex en sterk vertakt polymeer dat maakt dat hout ook zo stevig is. Bacteriën krijgen het niet afgebroken, maar schimmels zijn er in gespecialiseerd. De schimmeldraden produceren enzymen (uitwendige vertering) die wel in staat zijn lignine af te breken tot eenvoudige anorganische verbindingen die door planten terug opgenomen kunnen worden en die ze natuurlijk ook zelf gebruiken als brandstof en voor opbouw. Voorbeelden van zuivere saprophyten zijn kleverig koraalzwammetje (vooral op fijnspar en den), het gewone zwavelkopje (naald en loofbomen), grote oranje bekerzwam en de prachtige parelstuifzwam die algemeen voorkomen.

Gewone heksenboleet

De lekkere parelsuifzwam

In optimale omstandigheden van vochtigheid en temperatuur zullen de chemische reacties, door de uitwendige vertering in gang gezet, goed verlopen en anders veel trager. Dat is dan ook de reden waarom paddenstoelen maar op bepaalde momenten van het jaar opkomen. Door afbraak van dood materiaal ontstaat een humuslaag boven de minerale laag. In de humuslaag kunnen organismen (insecten, wormen, bacteriën) leven die bijdragen tot een goede afbraak. Zo ontstaat in het bos een zichzelf versterkend bodemleven, rijk aan grondstoffen waaruit de autotrofen (de groene planten, algen en wieren) zich opbouwen. En zo sluit zich de kringloop.

De symbionten zijn paddenstoelen die een relatie aangaan met planten waaruit beide voordeel halen (mutualistische symbiose). We onderscheiden 4 soorten symbionten die onder te verdelen zijn in 2 groepen, de ectomycorrhizae en de endomycorrhizae.

Mycorrhizavormers zijn bodemschimmels waarvan het mycelium verstrengeld is met de fijnste wortels (haarwortels) van de gastheer. Men veronderstelt dat ongeveer 90% van de hogere planten in symbiose leeft met een bodemschimmel. Dit kan onder twee vormen.

Ofwel groeit het mycelium innig rond de haarwortels van de gastheer, als een wollen sok rond een voet, maar dringt niet door in de vaatbundels (ectomycorrhiza). Ofwel groeit het mycelium naar de wortel en dringt er binnen en maakt contact met de vaatbundels (endomycorrhiza) waardoor de uitwisseling van voedingsstoffen nog beter is. Dit alles met de bedoeling er beiden beter van te worden.

Eekhoortjesbrood met wraatsporen van jawel een eekhoorn (Ø 25cm).

Tijdlingen

Het mycelium van zowel ecto- als endomycorrhiza schimmels kan men beschouwen als een spons die water met daarin opgeloste mineralen en/of organische verbindingen vasthoudt. Voor planten die staan op arme bodems of indien erg droge periodes moeten overbrugd worden, is deze symbiose van levensbelang. Vooral in de fosforopname speelt de schimmel een grote rol. Op vervuilde bodem met zware metalen biedt de schimmel ook hulp door de zware metalen aan de zwamdraden te binden en niet door te geven aan de haarwortels van de plant. Ook is waargenomen dat planten met mycorrhiza resistenter zijn voor ziekten. De schimmel biedt dus heel wat voordelen voor de gastheer en krijgt daarvoor op zijn beurt suikers die hij nodig heeft via de neerwaartse sapstroom naar de wortels van de gastheer.

Voorbeelden van ectomycorrhiza zijn: de vliegenzwam die in symbiose leeft met berk, tamme kastanje, beuk, eik, den en spar; truffels met eiken; cantharel met den, berk, beuk en eik.

Gele knolamaniet in innige omhelzing met een Amethistzwam, beide ectomycorrhizae die niet zo kieskeurig zijn wat betreft de gastheer.

Onder de endomycorrhizae onderscheiden we drie soorten. De *arbusculaire mycorrhizavormers* zijn obligaat biotroof, wat wil zeggen dat ze in hun evolutie hun saprotrofe levenswijze hebben verloren en volledig afhankelijk zijn van een levende gastheer. Ze vormen geen paddenstoelen. Voor ons minder interessant maar voor de planten waarmee ze in symbiose leven des te meer. In plaats van als een wollen sok over de haarwortels zijn deze schimmels eerder te beschouwen als een verlengstuk ervan. Het is alsof ze tegen de wortels zeggen: 'stop maar met groeien, van hieraf gaan wij verder. Wij zijn daar beter in'. Door hun fijne harde structuur is dat ook zo. Ze helpen de gastheer bij het opnemen van fosfor, zwavel, stikstof en sporenelementen (ijzer, zink, koper...). Voorbeelden geven van arbusculaire mycorrhiza heeft weinig zin, maar het is goed om weten dat ze er zijn. Ongeveer 80% van de planten heeft er voordeel bij: varens, levermossen, loofbomen (esdoorn, es, iep, plataan, paardenkastanje), coniferen, fruitbomen, rozen, vlinderbloemigen, grassen, bol en knolgewassen enz.

In heidegebieden met een typische arme bodem komt men een ander type van endomycorrhiza tegen, de *ericoide mycorrhiza*. Deze verschilt van de voorgaande in de wijze waarop de uitwisseling van voedingsstoffen gebeurt. Onder andere dopheide (erica) en struikheide zijn voorbeelden van planten die profiteren van ericoide mycorrhiza.

Bij de *orchidee mycorrhiza* zijn de rollen omgekeerd. Orchideezaadjes zijn stoffijn en kunnen daardoor gemakkelijk door de wind worden verspreid en nieuwe gebieden koloniseren. Op één voorwaarde: aangezien de zaadjes praktisch geen reservevoedsel hebben om te kiemen, kiemen ze alleen als ze terecht komen op een bodem waarin een geschikte schimmel aanwezig is. Zowel saprotrofen als ectomycorrhizae kunnen in aanmerking komen. In het geval van de ectomycorrhizae is er zelfs sprake van een driehoeksverhouding (gastheer, bv een berk-schimmel-orchidee). De schimmel kan pas na lange tijd, als de orchidee bladgroen heeft gevormd, profiteren van de suikers van deze.

Korstmossen of lichenen zijn ook een bijzondere vorm van mutualistische symbiose tussen een schimmel en een alge of een wier.

Parasitisme is een andere vorm van symbiose, maar dan een waarbij de gastheer nadeel ondervindt.

Dikrandtonderzwam, veroorzaakt witrot

Bij schimmels zal parasitisme vaak de ondergang van de gastheer betekenen. In het Lindenbos in Linden heb ik meermaals kunnen zien dat wanneer op een beuk een tonderzwam verschijnt, de beuk de volgende voorjaars- of najaarsstorm niet overleeft. Hij breekt gewoon middendoor. In het breukvlak kan je dan zien dat de zwam zich in de volledige stam al had ontwikkeld en de sterkte van het hout had aangetast. Parasitisme heeft daardoor een kwalijke reputatie. Maar opdat het bos duurzaam kan blijven bestaan is verjonging en vernieuwing noodzakelijk. De zo ontstane open plek met de gevallen boom kan ingenomen worden door jonge planten en de diversiteit bevorderen. Parasieten zijn dus zeer nuttig!

De tonderzwammen zijn voorbeelden van parasieten die kunnen overschakelen op saprotrofe modus als de boom dood is. Het porseleinzwammetje is een ander voorbeeld dat op beuk voorkomt.

Porseleinzwam

Nadat de boom geveld is zie je de meeste vruchtlichamen verschijnen.

Bij schimmelparasieten onderscheiden we schimmels die bruinrot of witrot veroorzaken. Lignine is bruin en dus zullen schimmels (zowel parasieten als saprotrofen) die vooral het lignine afbreken witrot veroorzaken. Cellulose is wit, dus zullen schimmels die het cellulose eerst afbreken voor bruinrot zorgen. Als je een tak afzaagt van een dode boom, kan je in de doorsnede witte of bruine aantasting vaststellen. Dat is dus bruin- of witrot. Bomen die aangetast zijn door witrot zullen zich beschermen door rond de aantasting nieuw weefsel te vormen. De uitstulpingen die je soms op bomen aantreft zijn mogelijk reacties van de boom op witrot.

Er zijn ook **parasieten** die het levende deel van de planten aantasten. De tuinier en fruitteiler kent deze plagen. Meeldouw is zo een voorbeeld. Een ander voorbeeld is de iepenziekte, die deze boomsoort zo goed als helemaal heeft laten verdwijnen. Deze ziekte wordt veroorzaakt door de iepenspintkever die besmet is met de schimmel *Ophistioma (nova) Ulmi*. De kever eet van de okselknoppen en verspreidt zo de schimmel, die groeit in de houtvaten. De boom reageert in een poging om zich te beschermen door een gom te produceren om de groei van de schimmel te stoppen. Deze gom verstopt de houtvaten. De schimmel verspreidt zich echter gemakkelijk naar andere houtvaten, zodat er op de duur zoveel houtvaten verstopt raken dat de boom sterft. Onder de bast van de dode boom boort de iepenspintkever een gang en legt er eitjes in.

Er zijn ook schimmels die insecten parasiteren. Tijdens een nat voorjaar, sterven veel vlinderpoppen door aantasting van schimmels. Dit met een zwak vlinderjaar tot gevolg.

De colzazwam, een nutteloze parasiet

Voor de mens nuttige schimmels. Uit schimmels worden ook geneesmiddelen bereid. Denk maar aan penicilline, een antibiotica. Dit is niet onlogisch. In de afbraak komen bacteriën en schimmels nauw met elkaar in contact en is het niet onlogisch dat de schimmels zich moeten verweren tegen de bacteriën.

In onze voeding worden schimmels ook vaak toegepast: brood, wijn, bier (gisten), kazen, de vleesvervanger quorn. Paddenstoelen zijn een ware delicatessen en bijzonder gezond. Maar wie paddenstoelen niet kan determineren blijft er beter af, want er zijn wel degelijk dodelijk giftige paddenstoelen. De champignons, cantharellen, ... uit de winkel zijn ook erg lekker en gezond.

Andere ecologische aspecten worden mooi geïllustreerd door onderstaande foto.

Ecologie in een notendop

De berkenzwam, een zwakteparasiet heeft een berk geveld. De dode berk is een echt insectenhotel waar insecteneters zoals meesjes, boomkruiper, boomklever, spechten zich een heerlijke maaltijd kunnen verschaffen. Zoals reeds gezegd zal de boom uiteindelijk in humus veranderen waar nieuwe planten kunnen van profiteren. Op de oude berkenzwam zijn algen gegroeid. Aan de gaatjes is te zien dat insecten er eitjes hebben in gelegd. De larven hebben zich gevoed met de berkenzwam. Vogels weten dit en zijn op bezoek geweest om de larven op te smullen, waardoor de zwam hier en daar verhakeld is. Ondertussen heeft de zwam sporen nagelaten die een andere gastheer zullen treffen, waardoor alles weer van vooraf aan kan beginnen. Ook de afbreker bouwt op!

Danny Nijs

Grootbladige hulst (*Ilex altaclarensis*)

Ieder jaar in de herfst gaan leerkrachten op zoek naar enkele takjes hulst met hun felgekleurde rode bessen om hun kerstkrans te versieren. Dat is telkens een leuke bedoening voor de leerlingen.

De blaadjes blijven het hele jaar door groen en in de herfst en in de winter levert hij massa's bessen waaraan de vogels zich te goed doen. Ze zijn te vinden aan kleine steeltjes in de bladoksels. Iedere bes heeft vier langwerpige zaadjes. Voor de verspreiding ervan zorgen vooral merels en lijsters. De zaadjes komen samen met hun uitwerpselen terecht op alle mogelijke plaatsen in de tuin. In de lente kiemen de zaadjes en na een paar jaartjes kan je de prille boompjes uitdelen aan familie en vrienden. Het is verbazingwekkend hoe groot en diep hun wortelgestel is.

De bladeren hebben stekelige naalden, doch slechts tot op een hoogte van een tweetal meter. Hogerop zijn de bladranden gaaf. Daar kunnen de planteneters niet meer bij. De hulst heeft winterharde bladeren; ze blijven vier jaar aan de boom. Dat is verbazingwekkend want doorgaans verliezen loofbomen in de herfst hun bladeren. Deze grootbladige hulst kan slechts 20 meter hoog worden. Hij heeft een dichte, vaak kegelvormige kroon. De schors is paarsgrijs. De takken staan verspreid, de jongere zijn paars, soms groen gestreept.

De hulst is tweehuizig en heeft kleine bloempjes die in de bladoksels groeien. Ze zijn wel aantrekkelijk voor het bijenvolk die ervoor zorgen dat de vrouwelijke bloempjes in de lente bevrucht worden. Deze boom is goed bestand tegen wind. Zelden of nooit vind je er afgebroken takken. Ze zijn ook goed bestand tegen luchtvervuiling. Hij groeit vrij algemeen in niet te droge, humusrijke loofbossen. In het Zoniënwoud komt hij vrij algemeen voor.

Dat ze vaak als kerstversiering in huizen en kerken gebruikt worden, houdt verband met de rode kleur van de bessen. Rood is de kleur van de liefde, die zin geeft aan het leven. En de groene bladeren vallen niet af tijdens de winter. Zij symboliseren de hoop dat alles goed zal blijven gaan in de loop van het jaar.

In tegenstelling tot de grootbladige hulst bereikt de scherpe of groene hulst (*Ilex aquifolium*) slechts een hoogte van 10 meter. Deze gecultiveerde struik of boom heeft een smalle, kegelvormige kroon. De schors is zilvergrijs en glad. De bladeren zijn 5 à 12 cm lang, eirond tot langwerpig elliptisch en zoals alle andere hulstsoorten van boven glanzend donkergroen en getand. Ook hun bloempjes staan in groepjes bijeen in de bladoksels, mannelijke en vrouwelijke bloempjes op verschillende bomen, ze hebben vier kroonblaadjes en zijn welriekend. Ook deze vrucht heeft vier zaadjes. Deze soort komt meestal voor in bossen, parken en tuinen. De hulst wordt gemiddeld honderd jaar oud en hij verdraagt zure grond. Hij kan ook gemakkelijk vermeerderd worden door middel van stekken.

De Kelten en de Germanen vereerden de hulst als een heilige boom. Later werd er een christelijk verhaal rond geweven en stond hij symbool voor het lijden van Christus. De doornen doen denken aan de kroon van Christus en de rode bessen symboliseren zijn bloed. In herfst en winter vind je ze vaak op gebak, kerstpapier en kerstkaartjes.

Van de blaadjes kan ook thee gezet worden. Overgiet twee eetlepels gehakte, verse of gedroogde bladeren met een liter koud water, daarna aan de kook brengen op een zacht vuurtje, nog tien minuten laten trekken en dan zeven. Dit is een goed middel tegen hoesten en koorts.

De larven van de bladmineerders voeden zich met de bladeren. Ook bladluizen doen er zich aan te goed.

Hout van de hulst is mooi en wordt gebruikt voor meubels en als inleghout.

Bronnen:

Humphries, C.J./Press, J.R./Sutton, D.A. (1989) Bomen: beschrijvingen van de Europese boomsoorten. Thieme Trion
Skytte Christiansen, M. & Anthon, H. (1972) Nieuwe flora in kleur: zaadplanten. Unieboek/Het Spectrum
Leutscher A. (1982) Elseviers basis natuurgids. Elsevier

Willy Stuyck

Lidgeld 2017

Blijf trouw aan onze vereniging, die zich onder andere inzet voor het beheer van het natuureservaat De Doode Bemde en ieder jaar met een boeiend educatief project kinderen van het lager onderwijs en anderen een beetje natuurkennis en natuurbewustzijn tracht bij te brengen.

Uw lidmaatschap is belangrijk voor ons. Met dit lidmaatschap heeft u gratis toegang tot een rits natuuractiviteiten en houden we u met het driemaandelijks ledentijdschrift hiervan op de hoogte.

Kom naar Heverleebos, Meerdaalwoud, Dijleland en De Doode Bemde en geniet! Draag bij tot het behoud van deze natuurpareltjes door onze vereniging te steunen.

Steun ons project en schrijf 18 euro over op onze rekening BE74 4310 5250 0107. Gelieve bij de overschrijving duidelijk te vermelden of u kiest voor een individueel lidmaatschap of een gezinslidmaatschap. Vermeld bij het gezinslidmaatschap zeker ook het totaal aantal gezinsleden woonachtig op hetzelfde adres.

Als u ons uw e-mailadres bezorgt, kunnen we u op een vlugge en ecologische manier op de hoogte houden van onze activiteiten.

Samen met deze Tijdingen bezorgen we u een overschrijvingsformulier en een SEPA-document (voor wie kiest voor een domiciliëring) voor het lidgeld van 2017.

Indien u voortaan de betaling van het lidgeld per domiciliëring wilt doen, hoeft u enkel het bijgevoegde SEPA-domiciliëringsformulier in te vullen, te ondertekenen en zend het per post of per e-mail naar VHM. Bij de Europese domiciliëring beheren de begunstigden de domiciliëringsmandaten. U moet dus niet meer bij de bank een domiciliëring openen, wijzigen of stopzetten, maar gewoon rechtstreeks bij Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud vzw.

Wij wensen u alvast te bedanken voor uw lidgeld

Het bestuur

